

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Ar Mozarto muzika dar sukelia efektą?

3

Pokalbis su pianistais Sonata
Deveikyte-Zuboviene ir Roku Zubovu

7

Teatras vaikams ir jaunimui bei festivalis
„Kitoks“

Erdvinis Dalios Truskaitės „Dabar“

11

Apie Steveno Spielbergo filmą „Fabelmanai“

12

Nauji filmai – „Man viskas gerai“

A. VASILENKO NUOTR.

Pats gali šviesti

Emilijos Škarnulytės performansas „Afotija“ Lietuvos nacionaliniame
operos ir baleto teatre

AGNĖ NARUŠYTĖ

Viena yra pasižiūrėti į vandenyno gelmes ekrane ir visai kas kita – jose (bent metaforiškai) pabūti. Filmuojantys povandeninį gyvenimą turi pasinerti ten, kur niekada neišdrįsime, tingėsime, nerasime laiko ar pinigų atsidurti. Nes reikia daug treniruotis, specialios įrangos ir nuotykių dvasios, kad taip imtum ir iškeistum sau įprastą slėgį ir orą į beorę būtį po milžiniška vandens mase. Todėl nufilmuota gelmė yra mums vienintelė pasiekama gelmė, ir ji turi įtikinti realumu, turi vilioti, įsukti vaizduotę.

Taip ir buvo, kai Emilija Škarnulytė persirengusi undine plaukiojo povandeninės laivų bazės kanalais. Žvilgantis kūnas trumpam nušviesdavo tamsos ertmės, sukurtas Šaltajam karui ir dabar tarsi nebereikalingas. Tuštumoje

judantis vienintelis gyvas padaras buvo ateities žmogaus projekcija, pranašaujanti, kad dabar nuosekliai artinamą ekologinę katastrofą išgyvens tik prie naujų sąlygų pritaikę hibridai. Blykčiojanti instaliacijos tamsa užbūrė žvilgsnį, kad į sąmonę išsiskverbtų klimato kaitos hiperobjektas, visur išsklidęs, todėl neapčiuopiamas, bet nejučia veikiantis mūsų mąstymą ir koegzistavimą, kurstantis baimes ir godulius, lipnus ir kvantinis, kaip šią sąvoką aiškina ekologinės minties filosofas Timothy Mortonas. Tiksliai sustyguoto vaizdo pakanka išjudinti mąstymui. Tačiau praėjusią savaitę Škarnulytė „praplėšė“ ekraną gyvu performansu ir žiūrovai, susirinkę į Lietuvos nacionalinį operos ir baleto teatrą, galėjo ne tik mintimis, bet ir kūnais pabūti po vandeniu – vaikštinėdami tarp keistų būtybių gaudyti vandenyno kvėpavimo ritmą, tiesa, tik tarsi, tik metaforiškai.

Performanso pavadinimas „Afotija“ skatina naršyti internetą ieškant daugiau informacijos nei lankoniškas apibūdinimas lankstinuke „afotinė zona“, arba kitaip „tamsusis vandenynas“ – tai „saulės spindulių nepasiekiamas vandenynų giluma“. Ji prasideda nuo 200 metrų gylio ir tęsiasi iki pat dugno, kad ir kur jis būtų. Kitaip tariant, didžioji vandenyno masė ir yra afotinė zona. Bet ji nėra vienoda, tad mokslininkai išskiria tris lygmenis – kuo toliau nuo paviršiaus, tuo mažiau šviesos ir stabilesnė temperatūra, nebeveikiama mums įprastos orų kaitos. Kai nėra šviesos, nevyksta fotosintezė, tad negali būti augalų. Tuomet mažiau ir gyvūnų, nes jiems beveik nėra kuo maitintis. Tačiau kai kurie padarai sugeba ten išgyventi, per milijonus metų pritaikę ir prie slėgio, ir prie tamsos.

NUKELTA Į 9 PSL.

Ar Mozarto muzika dar sukelia efektą?

Lietuvos kamerinio orkestro, Ievos Pranskutės, Mislavo Brajkovičiaus ir Martyno Stakionio koncertas

FAUSTINA DEDŪRAITĖ

Sausio 27 d. Wolfgangui Amadeus Mozartui būtų sukakę 267 metai. Tą dieną Kauno filharmonijoje, o sausio 28 d. Nacionalinėje filharmonijoje Vilniuje publika buvo pakviesta patirti „Mozarto muzikos efektą“. Scenoje kartu su Lietuvos kameriniu orkestru pasirodė dirigentas Martynas Stakionis, solistai Ieva Pranskutė (smuikas) ir Mislavas Brajkovičius (violončelė, Kroatija), kurie atliko tris šio Vienos klasiškos opusus: *Adagio* ir Fugą c-moll styginiams, *Sinfonia concertante* smuikui, altui ir orkestrui Es-dur (Mislavo Brajkovičiaus adaptacija violončelei) bei Simfoniją Nr. 36 C-dur (dar vadinamą „Linco“). Tarsi lietuvių dovana Mozartui gimtadienio proga nuskambėjo Juliaus Juzeliūno Poema-koncertas styginių orkestrui.

Vakaro programa pradėta *Adagio* ir Fuga c-moll, kurioje visiems pažįstamą Mozarto braižą identifikuoti sunku: jo kūrybai būdingas dėmesys harmonijos vertikalei čia ne pagrindinis, nes vyrauja linijinis mąstymas, savarankiškų melodijų jungtimis pagrįsta kontrapunkto technika. Net pianistas Glennas Gouldas yra sakęs, kad klausydamasis Fugos c-moll niekad neatspėtų, jog tai Mozarto kūryba. Tačiau sulaukėme ir įprastos genijaus muzikinės kalbos – ilgi aplo-dismentai po jo Simfonijos Nr. 36 C-dur įrodė išsipildžius klausytojų lūkesčius. Manau, ne veltui dirigentas Martynas Stakionis bisui pakartojo šios simfonijos finalinės dalies

Ieva Pranskutė, Mislavas Brajkovičius, Martynas Stakionis ir Lietuvos kamerinis orkestras

D. MATVEJEVO NUOTR.

baigiamąją kadenciją, taip suteikdamas galimybę dar kartą pasimėgauti vienu būdingiausių Mozarto muzikinės kalbos bruožų – kadencijų tobulumu ir darnia harmonija. Išties, kaip ir dauguma XVIII a. kompozitorių, Mozartas rašė savo amžininkams, tuo laikotarpiu suprantamiausia ir būdingiausia maniera. Be to, jis suvokė ir *šou* elementą, kuriuo galėjo pasinaudoti sukeldamas didžiulius aplo-dismentus, – tai pasitvirtino ir po šios simfonijos atlikimo.

Jaunosios kartos vilnietė smuikininkė Ieva Pranskutė ir violončelininkas iš Kroatijos Mislavas Brajkovičius (dabar gyvenantys Vienoje) su kameriniu orkestru atliko Mozarto *Sinfonia concertante* smuikui, altui ir orkestrui

Es-dur. Kūrinys yra tarsi simfonijos ir koncerto hibridas: koncerto žanrui būdinga tradicinė trijų dalių struktūra bei solistų kadencijos sąveikavo su orkestro partijos išryškinimu, jos reikšmingumu. Buvo įdomu išgirsti paties Brajkovičiaus alto partijos adaptaciją violončelei. Nors klausantis kilo klausimas: ar violončelė lygiavertė smuiko konkurentė? Pranskutės interpretacija pasižymėjo muzikalumu, išjaustu ir ryškiu charakterių perteikimu, lengvu virtuoziškumu – tuo, ko kartais pritrūkdavo Brajkovičiaus griežimui. Savo kūrinyje *Sinfonia concertante* Mozartas nemažai dėmesio skyrė solistų duetams, tačiau susidarė įspūdis, kad violončelė kiek pristabdo smuikininkės muzikavimą.

Dirigento Stakionio interpretacija buvo įtikinama ir puikiai atitiko žymaus dirigento Nicolauso Harmoncourto mintį, kad „Mozarto muzika įkūnija ramią ir lengvai plaukiančią aukščiausio lygio harmoniją. Tempai bei jokios įtampos. Jie, kaip ir dinamika, turi būti absoliučiai natūralūs: jokių konfliktų, jokios nevilties. Protinga šypsena ir ideali harmonija. Interpretacija, ignoruojanti šias konvencijas, bus nemocartiška, nes ji Mozartą atvestų pernelyg arti Beethoveno.“ Stakionio tikslumas ir nepretenzingas dirigavimas puikiai atskleidė kūrinių charakterį, tačiau vietomis interpretacija pasirodė šaltoka – pasigedau to mocartiško lengvumo ir šmaikštumo, kurie lydi net rimčiausias kūrėjo kompozicijas.

Anonsai

Simfoninis žvilgsnis per nailono uždangą

Apie muzikos galią istorinių per-vartų laikais bylos vasario 4 d. orkestro muzikos koncertas Nacionalinėje filharmonijoje „Per nailono uždangą. Vytautas Bacevičius ir Gražyna Bacewicz“. Be šių kompozitorių, koncerte skambės garsaus suomių kompozitoriaus Einiojuhani Rautavaaros simfonija, o programą atliks Modesto Pitreño diriguojamas Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras ir lenkų smuiko virtuozas Janusz Wawrowskis.

2018 m. pasirodė monografija apie lietuvių muziką „Nailono uždangą“ (autorės Rūta Stanevičiūtė, Danutė Petrauskaitė ir Vita Gruodytė), kurioje vaizdingoji „nailono uždangos“ metafora byloja apie Šaltojo karo ideologijos kontekste tvyroju-sias nuotaikas, menininkų siekius ir gyvenimus. Šiame kontekste klostėsi Vytauto ir Gražinos Bacevičių, brolio ir sesers, likimai – XX a. 4-ąjį dešimtmetį į JAV pasitraukęs pianistas, kosminės muzikos viziją aistringai

savo kūryboje troškęs įgyvendinti Vytautas atstovauja Lietuvos, o smuikininkė virtuozė Gražina – Lenkijos kompozitoriams.

Šįkart Wawrowskis su LNSO griėš Gražinos Bacewicz Koncertą smuikui ir orkestrui Nr. 4. Niekada jokiems „sorealizmo“ reikalavimams nepasidavusi Bacewicz priklausė prieš-kario ir pokario kompozitoriams, rašiusiems neoklasikiniu stiliumi. Ji laikoma pirmąja kompozitore lenkų muzikos istorijoje, minima tarp žymiausių kūrėjų, apdovanota garbin-gomis premijomis, o jos simfoniniai ir kameriniai opusai skamba koncertų scenose. Kompozitorė buvo ir profesionali smuikininkė, laimėjusi ne vieną svarbų konkursą, koncertavusi daugelyje šalių, tad didžiausią jos kūrybinio palikimo dalį sudaro kūriniai smuikui ir kitiems styginiams instrumentams. 1951 m. parašytas Ketvirtasis koncertas smuikui ir orkestrui atstovauja neoklasikiniam stiliui, jį sudaro tradicinė trijų dalių forma. Koncerto premjera įvyko 1952 m. vasario 21 d. Krokuvoje, kartu su Bohdano Wodiczko diriguojamu Krokuvos filharmonijos orkestru solo griežė pati Gražina.

Janusz Wawrowski

B. BARCZYKO NUOTR.

Lietuvos auditorija su smuikiniuku Wawrowskiu susipažino 2017 m., kai jis surengė pasirodymą Nacionalinėje filharmonijoje. O 2022 m. gegužę Filharmonijoje vyko maestro Christopherio Lyndon-Gee diriguojamo LNSO įrašai prestižinei kompanijai „Naxos“, Wawrowskis juose dalyvavo ir atliko smuiko partiją ukrainiečių kompozitoriaus Valentino Silvestrovo trijų dalių simfonijoje smuikui ir orkestrui „Dedikacija“.

Gražinos brolio Vytauto kūrybai šiame koncerte atstovaus paskutinė iš šešių jo simfonijų, vadinama

„Kosmine“ („Symphonie cosmique“). Būdamas profesionalus koncertuojantis pianistas, daugiausia vertingos muzikos jis parašė fortepijonui, tačiau būtent simfoninę muziką laikė vertingiausia savo kūrybos dalimi. Bene geriausiai jo simfoninės muzikos vietą mūsų muzikos istorijoje yra nusakęs kompozitorius Osvaldas Balakauskas: „Juk iš tikrųjų nuo Čiurlio-nio simfoninių poemų iki maždaug Juliaus Juzeliūno „Afrikietiško eskizų“ – beveik tuščias laiko tarpas. O tai ir yra tas penkiasdešimtmetis, kurį, tikiu, galėtų užpildyti visų pirma Vytauto Bacevičiaus kūriniai.“ 1960 m.

Laukiant antrosios koncerto dalies labiausiai intrigavo klausimas, kaip tarp Mozarto opusų nuskambės Juliaus Juzeliūno Poema-koncertas styginių orkestrui. Panašiai kaip Mozarto *Adagio* ir Fuga c-moll, šis kūrinys apima skirtingų laikotarpių palikimą. Barokinio *concerto grosso* tradicija bei neoklasicizmo bruožais pasižyminčioje kompozicijoje girdėti ir šiuolaikinė, originali harmoninė kalba (grįsta specifiniais netercinės struktūros akordais, kurie naudojami ir „Afrikietiškuose eskizuose“). Juzeliūno braižas buvo aiškiai atpažįstamas ne tik dėl savitos harmoninės sandaros, bet ir dėl vaizdingų naratyvinių elementų – tą prognozuoja ir kūrinio pavadinimas. Ši kompozicija jau seniai įsitvirtinusi Lietuvos kamerinio orkestro repertuare, tai buvo juntama ir iš puikaus atlikimo, bei liudija orkestro išlaikomą tradiciją – šalia baroko ir klasicizmo šedevrų dėmesingai įtraukti ir šiuolaikinę muziką. Išties, šio modernaus opuso įkomponavimas į programą labai nudžiugino – ne kiekvieno kompozitoriaus kūryba galėtų skambėti greta Mozarto.

„Didis buvo jo genijus, bet taip pat buvo didžios jo genialios klaidos kuriant efektus su kontrastų pagalba“, – teigė filosofas, muzikologas Hansas Georgas Nāgelis. Šio vakaro Mozarto efektas neįnešė ryškių kontrastų, buvo gana nuosaikus, tačiau maloniai nustebino netradicinis programos pasirinkimas, leidęs pasidžiaugti orkestro, dirigento Martyno Stakionio ir solistų profesionalumu.

sukurta vienos dalies Šeštoji simfonija „Kosminė“ priklauso originaliausiai vėlyvajai Bacevičiaus kūrybai, jo gyvenimo laikotarpiui JAV. Šiame kūrinyje kosmoso *idée fixe* įgijo gryną organizuotą muzikinį pavidalą, nulemtą intensyvių kompozitoriaus intelektualinių ir dvasinių pastangų.

Greta Bacevičių simfoninių opusų skambės suomių akademinės klasiškos atstovo Einiojuhani Rautavaaros septintoji simfonija „Šviesos angelas“, įkvėpta kompozitoriaus vaikystės prisiminimų ir svajų; už šios simfonijos įrašą 1997 m. Rautavaara buvo nominuotas prestižiniam „Grammy“ apdovanojimui kaip geriausias šiuolaikinis kompozitorius.

Orkestro muzikos koncertas „Per nailono uždangą. Vytautas Bacevičius ir Gražyna Bacewicz“ vyks vasario 4 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Visą LNF 82-ojo sezono programą rasite interneto svetainėje www.filharmonija.lt. Kviečiame pasinaudoti šį sezoną siūlomu abonementu ir laukiame Jūsų koncertuose! LNF 82-ojo koncertų sezono mecenatas – „Norfa“.

LNF INF.

Būti kartu

Pokalbis su pianistais Sonata Deveikyte-Zuboviene ir Roku Zubovu

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Koncertu Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje vasario 8 d. Sonatos Deveikytės-Zubovienės ir Roko Zubovo fortepijoninis duetas pažymės savo kūrybinės veiklos 25-metį. Daugybę pasirodymų visame pasaulyje surengę pianistai nuolat dalyvauja tarptautiniuose festivaliuose Lietuvoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Slovėnijoje, Vokietijoje, Suomijoje ir kitur, garsina lietuvių muziką, daug metų buvo muzikos ir ekologijos festivalio Neringoje „Nepaklusniųjų žemė“ įkvėpėjai ir rengėjai. Jubiliejiniam koncertui besirengiantys pianistai sutiko pasidalyti mintimis apie savo bendrystę, kūrybinį kelią ir koncerto programą.

Fortepijoninis duetas kaip muzikavimo forma – unikalus reiškinys. Lietuvoje turime gražią tokio muzikavimo tradiciją, yra sukurta šio žanro kūrinių. Vis dėlto esama skirtumo, ar atlikėjams tiesiog susiburti pagroti kūrinių koncerte, ar nuolat būti fortepijoniniu duetu. Savo dueto istoriją skaičiuojate nuo 1997 m. koncerto Čikagoje. Ką per visus tuos 25-erius metus jums reiškia būti duetu?

Sonata Zubovienė: Ir muzikoje, ir gyvenime esame labai skirtingi. Tiesiog vienas kito antipodai. Matyt, todėl vienas kitam netrukdomė ir gebame susilydyti į vieną. Manau, kad tai galima vadinti duetu.

Yra dvi fortepijoninių ansamblių rūšys: du atlikėjai skambina vienu instrumentu (keturiomis rankomis) arba dviem instrumentais, pastatytais vienas prieš kitą. Kokio pobūdžio kūrinių daugiau jūsų repertuare? Kaip nusakytumėte toko muzikavimo skirtumus?

S. Z.: Mes labai mėgstame groti ir daug grojame keturiomis rankomis. Šie kūriniai užima didesnę mūsų dueto repertuaro dalį. Grojimas prie dviejų instrumentų yra labiau dviejų atskirų pasaulių jungtis, o keturiomis rankomis vienu instrumentu – vienas pasaulis, kurį formuoja keturios rankos. Abu su Roku esame pajutę, kad grojimas keturiomis rankomis panašesnis į kvarteto muzikavimą.

Rokas Zubovas: Yra ir praktinis grojimo vienu instrumentu aspektas: būname arčiau vienas kito. Jeigu rimčiau, tai Lietuvoje yra tik kelios koncertinės salės su dviem lygiaverčiais instrumentais, o vieną pakankamai gerą instrumentą galima rasti daugelyje Lietuvos miestų. Mėgstame tą intymesnę, betarpiškesnę bendravimą su klausytoju, dalijimąsi su juo muzika.

Vienas pirmųjų istorijoje fortepijoninio dueto kūrinių

vadinasi „Kova ir ne kova“ (priskiriamas XVI a. anglų kompozitoriams ir atlikėjams Johnui Bullui arba Thomui Tomkinsui). Jeigu pritaikytume šią metaforą jūsų koncertiniam gyvenimui, kas vis dėlto tarp jūsų vyksta scenoje – kova ar ne kova?

S. Z.: Tikrai ne kova. Mėgstame kurti bendrą dalyką.

R. Z.: Labai geras klausimas ir labai geras kūrinio pavadinimas! Tam tikra kova vis tiek vyksta, bet ją kovojame drauge. Ir grodami dviem fortepijonais, ir vienu jaučiame tą patį: kad privalome bent trumpam „atkovoti“ klausytoją iš gatvės triukšmo, iš gyvenimo bėgimo, iš jo ar jos bėdų, vargų. Tai kova su vis labiau įsisiautėjančia rutina ir triukšmu, kuris trukdo mums išgirsti grožį ir harmoniją.

Esate du ryškūs pianistai, dažnai koncertuojantys ir su kitais įvairiais atlikėjais. Dviejų asmenybių buvimas kartu nėra vienprasmis. Antanas Maceina yra rašęs, kad „Aš ir Aš buvoja visiškai kitaip, negu Aš ir Tu“. Kaip derinatės, synchronizujatės, kuriate dialogą ir tiesioginę, ir perkeltinę prasmę?

S. Z.: Grojant mums visada svarbiausia iškomunikuoti kompozitoriaus mintį. Nesame tie, kuriems labai rūpi savęs pačių teigimas. Manau, kad grodami kartu esame trise – kompozitorius, Rokas ir aš.

R. Z.: Čia gražiai Sonata pasakė... apie tris. Mūsų darbo procesas gana vingiuotas, nes, kaip Sonata minėjo, esame labiau priešingybės nei tapachios asmenybės. Todėl ir grojamo kompozitoriaus pasaulis kiekvienam iš mūsų žadina labai skirtingus vaizdinius ar refleksijas. Man grojimas dviese tapo ypač brangus nuo tada, kai supratau, kad tai ne synchronizavimasis, o gyvenimiškos patirties praplėtimas. Grodamas su Sonata labai gerai suprantu, kad vieno ar kito melodinio vingio taip niekada nepagročiau, todėl jaučiuosi praturtintas jos pasauliu ir muzikos suvokimu. Manau, kad per tą ketvirtį amžiaus abu išmokome įsiklausyti ir praturtėti vienas kito patyrimais. Bet tikrai taip – stengiamės, kad kompozitorius visada būtų pirmasis trio balsas.

Jūsų dueto 25-mečio koncertas „Baltais ir juodais“ vyks Nacionalinėje filharmonijoje vasario 8 dieną. Į jubiliejinę programą įtraukėte ypatingą aurą sukuriantį Broniaus Kutavičiaus kūrinių „Gilijos laivužis“, Zigmo Virkšo „Paskutinį rudens divertismentą“, Claude'o Debussy kūrinius „Lindaraja“ bei „Baltais ir juodais“, taip pat didžiulę ir dramatišką įvykių kupiną Johanneso Brahmsio

Sonatą dviem fortepijonams f-moll. Pirmiausia pasidalykite koncerto programos idėja ir būtent Kutavičiaus opuso, kuriame skambės ir choro balsai, pajauta.

R. Z.: Jubiliejiniam koncerte į vieną upę suteka mums labai svarbūs trys įkvėpimo šaltiniai: lietuviška muzika, Debussy, kurį galime vadinti savo dueto krikštateviu, nes jo kūriniai duetui pirmiausia mus užbūrė, ir Brahmsas, kuris mus abu lydėjo ir brandino kaip pianistus. Man asmeniškai Kutavičiaus kūryba nuo jaunystės buvo ryšys su šiuolaikine muzika. Jo idėjos, pajautos, konstrukcijos visada labai jaudino ir intrigavo. Dar mokykloje esu grojęs jo pjeses jauniesiems pianistams, o sonatą fortepijonui skambinau net Čiurlionio konkurse. Toliau buvo oratorijos, kurias rengėme festivalyje „Nepaklusniųjų žemė“, duetu ir su birbyne atlikome „Gervijų šokius“. Prieš penkiolika metų Vilniaus rotušėje atlikėjų iniciatyva surengėme mums brangaus kompozitoriaus 75-mečio jubiliejaus koncertą. Kutavičiaus muzika tarsi visada yra greta, kaip koks lietuviškos žemės alsavimas. „Gilijos laivužį“ atradome, galima sakyti, netyčia. Čikagoje su „Dainavos“ choru buvo suplanuota atlikti didingą ir mistišką Carlo Orffo kantatą „Carmina Burana“. Choro vadovas Darius Polikaitis paklausė, gal būtų koks lietuviškas kūrinys, kuriuo galėtume pradėti koncertą. Taip atradome „Gilijos laivužį“, kuris nepaprastai gerai nuskambėjo Čikagoje ir dabar yra mūsų labai mėgstamas kūrinys, jį tikrai ir toliau grosime koncertuose.

S. Z.: Iš tiesų, Debussy „Antikiniai epigrafi“ buvo tas kūrinys, kuris pirmą kartą labai ryškiai leido pajusti, kad grojant dviese rezultatas gali būti kur kas daugiau nei dviejų žmonių pastangų suma... Brahmsio muziką pradėjome groti drauge dar nebūdami duetu – Čikagoje rengiau su orkestru Pirmąjį Brahmsio fortepijoninį koncertą. Pasirengimo metu Rokas grodavo orkestro partiją. Jau tada pasinėrimas drauge į Brahmsio muzikos pasaulį visiškai užbūrė. Kutavičiaus „Gilijos laivužį“ atradome Lietuvos muzikos informacijos centro interneto puslapyje, ten jis buvo įvardytas kaip kūrinys dviem pianistams ir fonogramai. Tiesa, fonograma niekada nebuvo padaryta, ją parengėme specialiai šiems koncertams. O Čikagoje atlikome su gyvu dideliu jungtiniu choru – aplink klausytojus išsirikiavo apie aštuoniasdešimt dainininkų. Buvo neapsakomas, nepamirštamas įspūdis.

Jūsų repertuare išskirtinę vietą užima prancūzų impresionisto Claude'o Debussy kūriniai. Tačiau ne ką menkesnė vieta

Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Rokas Zubovas

D. MATVEJEVO NUOTR.

skiriama, žinoma, ir Mikalojui Konstantinui Čiurlioniui. Plačiai Lietuvoje ir užsienyje atlikote programą „Skambančios spalvų jūros. Čiurlionis ir Debussy“. Ar tokia muzika jums artimiausia ir kodėl?

R. Z.: Taip, Čiurlionis ir jo laikmetis, įvairiausi su tuo susiję kultūriniai pjūviai, reikia prisipažinti, mūsų šeimoje ir kūrybiniuose ieškojimuose yra mano „atsinešta“ tema. Ilgą laiką Sonata sakydavo, kad tai mano erdvė, bet jau beveik prieš dvidešimt metų pradėjome koncertuose groti simfoninės poemos „Miške“ adaptaciją fortepijonui keturioms rankoms. Sulaukėme labai gerų atsiliepimų. O nuo pernai grojame ir simfoninės poemos „Jūra“ versiją fortepijonui keturioms rankoms. Jeigu nebūtume atradę, kad egzistuoja Jadvygos Čiurlionytės adaptacija, patys veikiausiai nebūtume įsidrąsinę. Bet programa „Skambančios spalvų jūros“ tiesiog pati reikalavo, kad ją kas nors sukurtų. Tik įsivaizduokite: du kompozitoriai, impresionistas ir simbolistas, tais pačiais metais kiekvienas pradeda rašyti simfoninį kūrinių „Jūra“... Būtinai turėjome tai padaryti, nes tai įrašo monumentalią Čiurlionio „Jūrą“ į pasaulinį kultūros kontekstą. Priešpastato ją pačiai garsiausiai visų laikų „Jūrai“. Čia galima prisiminti jūsų klausimą – ar tai kova, ar ne kova? Manau, tai nėra tiesioginė kova, bet labiau dviejų jūros stichijų įsimylėjusių kompozitorių dialogas.

S. Z.: Tikrai labai gerai jaučiamės klajodami po Debussy vizijas, emocines pajautas, reljefus... Esame pagroję viską, ką gali atlikti du pianistai, o Debussy mums labai dosnus – jis pats pritaikė fortepijonui keturioms rankoms praktiškai visus savo orkestrinius kūrinius. Kai kurie jų, tokie kaip simfoninė siuita

„Pavasaris“ ar Simfonija h-moll, ir egzistuoja vien fortepijoninio dueto pavidalu – partitūros yra pamestos...

Jubiliejinio jūsų koncerto kulminacija – didinga Brahmsio Sonata dviem fortepijonams f-moll. Ji buvo sumanyta kaip styginių kvintetas, tačiau jo pagrindu pats Brahmsas sukūrė opusą dviem fortepijonams. Ką apskritai jums reiškia Brahmsas? Ir kokią istoriją pasakos šis finalinis koncerto akcentas?

R. Z.: Kaip minėjau, Brahmsas mums labai brangus autorius. Kažkada, prieš labai daug metų, mėginau pats sau atsakyti, kuris kompozitorius yra mano mėgstamiausias. Klausimas, manau, nelengvas bet kuriam muzikos mylėtoji. Todėl nutariau į tai pažvelgti „moksliškai“, suskirstydamas muziką žanrais. Ir tada labai nusistebečiau savo atsakymais: mėgstamiausia simfonija – Brahmsio Ketvirtoji; mėgstamiausias fortepijoninis koncertas – Brahmsio Antrasis; mėgstamiausias *Requiem* – Brahmsio „Vokiškasis“; mėgstamiausias kamerinis kūrinys – antroji Brahmsio sonata violončelei ir fortepijonui... Tai tikrai nemažai. Kažkas yra Brahmsio muzikoje, kas mane hipnotizuoja. Ir šiuo aspektu mes su Sonata, manau, esame artimos sielos.

S. Z.: Brahmsio Sonata dviem fortepijonams yra nepaprastas kūrinys – joje susilieja geriausios kompozitoriaus fortepijoninės, kamerinės ir simfoninės muzikos savybės. Ta stiprybė ir nostalgija, kilnumas ir nuoširdumas, epinis užmojis ir kalbėjimo intymumas tikrai nėra vieno nepalikis abejingo.

Dėkoju už pokalbį.

Arfų fiesta Klaipėdoje

Klaipėdos koncertų salėje šešios solistės grojo šešiomis arfomis

NATALIJA PLETKUVIENĖ

Sausio 27 d. Klaipėdos koncertų salėje įvyko ypatingas koncertas „Arfų fiesta“. Instrumentinių fiestų programų seriją koncertų salėje rengia Klaipėdos kamerinis orkestras ir jo meno vadovas Mindaugas Bačkus. Šio ciklo programos turiningos, edukacinės, pristatančios įdomius įvairių epochų kūrinius ir aukšto profesionalumo atlikėjus.

Retokai esame kviečiami į šio dieviškojo instrumento solinių programų koncertus, o tą vakarą pirmą kartą Lietuvos scenoje šešiomis arfomis grojo šešios solistės! Publika išgirdo ne tik gražiausius klasikinio arfos repertuaro kūrinius, bet ir šiuolaikinio lietuviško opuso premjerą bei išskirtinį kūrinių, parašytą net šešioms arfoms!

„Arfos fiestoje“ su Mindaugo Bačkaus vadovaujamu kolektyvu pasirodė Joana Daunytė, Aistė Baliuntė-Dailidienė, Gabrielė Ašmontaitė-Bačkuvienė, Liucilė U. Vilimaitė, Žiedė Bružaitė ir Giedra Julija Tutkutė. Koncerte dalyvavo ir du Kauno Juozo Naujalio muzikos gimnazijos moksleiviai: Emanuelis Jakelis ir Petras Čepinskas, groję keltiškomis arfomis (mokytoja Joana Daunytė).

Pirmą kartą Lietuvoje skambėjo viena iš 2021 m. Liucilės U. Vilimaitės sukurtos „Trilogijos“ arfų sekstetui dalių – „Funky business“. Pristatydama kūrinių autorė paminėjo, kad jis sukurtas per karantiną, jį iš dalies inspiravo Franko Zappos asmenybė, jo kūryba ir mintis, kad „be muzikos laikas būtų tik terminas, per kurį reikia susimokėti mokesčius“. „Funky business“ atveria netikėtą arfų skambesio galimybes, klausytojas vedamas neįprastų garsų išgavimo, instrumento vibracijų, akustinių efektų atradimų keliu. Plaštaka užgaunamas korpusas įvairiose arfos vietose, specialiais brauktukais išgaunami garsai ir kiti efektai kūrė netikėtus derinius, augino dramaturginę ir dinaminę

kūrinio liniją. Neatsiejama jos dalimi tapo ir atlikėjų kuriama erdvinė kūrinio choreografija. Beje, minėtas Vilimaitės kūrinys arfų sekstetui bei kompozicija „Žalčiai“ arfai ir styginių orkestrui 2022 m. skambėjo Pasauliniame arfos kongrese Kardife (Velsas, Didžioji Britanija).

Liucilė U. Vilimaitė – Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos auklėtinė. 2022 m. ji su pagyrimu baigė magistro studijas Hagos Karališkojoje konservatorijoje, arfos ir kompozicijos klasėse, tapo kelių tarptautinių konkursų laureate. Koncerte „Arfos fiesta“ ji su Klaipėdos kameriniu orkestru atliko populiarią Claude'o Debussy opusą „Danse sacrée et danse profane“ („Sakralinis ir pasaulietinis šokiai“). Arfininkė grojo subtiliai, artistišškai ir labai muzikaliai. Džiugino tobulas solo instrumento ir orkestro santykis, garso balansas.

Ypatingas koncerto akcentas – kompozitoriaus Arvydo Malcio kūrinio „Olivijos pabudimas. Du šokiai arfai ir styginiams“ premjera. Koncerte dalyvavęs kompozitorius pristatydamas savo opusą minėjo, kad jį sukurti paskatino solistė Joana Daunytė. „Jos pirminė idėja – tarsi lietuvių kompozitoriaus kūrinio sugretinimas su populiariaisiais Debussy šokiais: sakraliuoju ir pasaulietiniu. Mano kūrinio idėja ir vizija susiformavo spalio mėnesį, gimus anūkei Olivijai. Norėjau sukurti kažką šviesaus, vaikiškai tyro ir džiaugsmingo – tam labai tiko arfos instrumentas. Kūrinys rašytas prieškalėdiniu laikotarpiu, lyg prisimenant romantiškas Hofmano pasakų nuotaikas, kurios mus lydi nuo vaikystės. Norėjau, kad klausytojas pajustų tą nesugadintą vaikystės tyrumą, vaikiškų žaidimų džiugesį ir ilgesį, taip pat nuostabų ryto saulės spindulių žvilgesį“, – sakė autorius.

Kompozitoriaus lūkesčius scenoje įgyvendino arfininkė Daunytė ir Klaipėdos kamerinis orkestras, atskleiddami subtiliausias arfos prigimties savybes, technines galimybes, o solistė parodė

aukščiausią profesinį meistriškumą. Joana Daunytė – Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos, Ženevos aukštosios muzikos mokyklos (Šveicarija), Amsterdamo konservatorijos (Nyderlandai), Norvegijos muzikos akademijos Osle auklėtinė. Arfininkė yra daugelio tarptautinių konkursų laureatė, 3-iojo Berlyno tarptautinio muzikos konkurso bei 5-ojo Manhatano tarptautinio muzikos konkurso aukso medalių laimėtoja.

Didžiulių ovacijų koncerte sulaukė Aistės Baliuntės-Dailidienės ir Giedros Tutkutės duetas. Su orkestru jos atliko Maciejaus Małekio „Concertino in an old style“. Baliuntė-Dailidienė gerai žino Lietuvos muzikos profesionalai ir klausytojai. Magistro laipsnį įgijusi Nacionalinėje Paryžiaus muzikos konservatorijoje, arfininkė yra daugelio tarptautinių konkursų prizinių vietų laureatė, tarptautinių festivalių Lietuvoje, Europoje ir Šiaurės Amerikoje dalyvė. Vienas ryškiausių Aistės laimėjimų – VIII vieta 2016 m. vykusiam prestižiniame „International USA Harp Competition“ (Indiana, JAV). Koncerte duetu ji grojo su jauniausia „Arfos fiestos“ dalyve Tutkute, Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos moksleive. Giedra Julija jau yra daugelio tarptautinių konkursų laureatė, nuo šių metų – Mstislavo Rostropovičiaus fondo „Pagalba Lietuvos vaikams“ stipendininke.

Kūrinių dviem arfoms ir orkestrui pasaulinėje muzikos literatūroje yra vos keletas, tad ir jų atlikimo praktika solistams reta. Małekio „Concertino in an old style“ labai džiugus, šviesus, koncertiškas kūrinys. Jį solistės ir orkestras atliko su ypatinga energija ir muzikavimo dvasia.

Arfininkė Gabrielė Ašmontaitė-Bačkuvienė pagrojo Marjano Mozeticho „El Dorado“ – monumentalų, modernų kūrinių, persmelktą ir minimalizmo, ir lyriškų melodijų, romantizmo harmonijų, *moto perpetuo* ritmų. Kūrinys reikalauja

Liucilė Vilimaitė ir Klaipėdos kamerinis orkestras

E. ŠABALIAUSKAITĖS NUOTRAUKOS

Aistė Baliuntė-Dailidienė, Giedra Tutkutė ir Klaipėdos kamerinis orkestras

didelio techninio meistriškumo. Ašmontaitė-Bačkuvienė, Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijos auklėtinė, 2020 m. baigė arfos magistro studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, J. Daunytės arfos klasėje.

Klaipėdos S. Šimkaus konservatorijoje mokėsi ir Žiedė Bružaitė, šiuo metu studijuojanti Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, J. Daunytės arfos klasėje. Su Klaipėdos kameriniu orkestru arfininkė atliko Georgo Friedricho Händelio Concerto arfai ir orkestrui B-dur I dalį.

Viena iš koncerto staigmenų – Bernardo Andrė „Muscade“, kurį atliko Kauno J. Naujalio muzikos gimnazijos moksleiviai Emanuelis Jakelis ir Petras Čepinskas. Arfos meno paslapčių juos taip pat moko Daunytė.

Vakaro programą vainikavo dieviško grožio *Adagietto* iš Gustavo Mahlerio Simfonijos Nr. 5, kurią kartu su Klaipėdos kameriniu orkestru atliko Daunytė. Subtili interpretacija, aiški muzikinės minties plėtotė ir emocinė įtampa, romantiniu ilgesiu alsuojanti melodija tapo tarsi viso koncerto tyliąja kulminacija.

Didžiausi pagyrimo žodžiai siunčiami Klaipėdos kameriniam orkestrui ir jo meno vadovui Mindaugui Bačkui. Koncerto programa dar kartą paliudijo kolektyvo profesionalumą ir brandą – orkestras jautriai sekė ir palaikė solisčių interpretacijos niuansus, išlaikė tobulą garso balansą arfos ir orkestro dialoguose. Atrodė, kad nebeįmanoma rasti geresnio tembrinio ir garsinio derinio nei arfa ir kamerinis orkestras.

Viename renginyje pamatyti ir pasiklausyti jau žinomų ir Lietuvą pasaulyje garsinančių arfininkių bei augančios jaunosios kartos – didelis koncerto programos sumanytojų ir rengėjų pasiekimas. Koncertą komentavo Klaipėdos kamerinio orkestro meno vadovas Bačkus. Kaip visad nuoširdžiai bendraudamas su publika, jis pasidžiaugė, kad nepasidavė pagundai programą sudaryti vien tik iš žinomų ir populiarių kūrinių, bet įtraukė ir naujus, dar Lietuvoje neskambėjusius opusus. Išties, koncertas atskleidė visą karališkojo instrumento grožį ir jo galimybes šiuolaikinės muzikos perspektyvoje.

Kronika

Muzikinis vasaris Paliesiaus dvare

Vasaris, tas „apgavikas, vasaros vardu žieduotu prisidengęs“, kaip sakė Vincas Mykolaitis-Putinas... Žiemos sąstingis traukiasi, žmonės vis labiau galvoja apie šviesą, šilumą. Artėja pavasaris, augimo ir naujų metų. Būtent tokia pavasariška nuotaika jau tvyro Paliesiaus dvare, o ją sustiprina trys naujomis idėjomis trykštantys koncertai! Vasario koncertus pradės naujas, 2020 m. susikūręs ansamblis „Cello Club“, kuris išsiskiria demokratinio veikimo principu, mėgsta atlikti tiek rimtąją akademinę muziką, tiek

populiariąją klasiką, tiek lengvesnio žanro kūrinius. Tuomet lauksime arfininkės Joanos Daunytės, kuri nusprendė Mikalojaus Konstantino Čiurliono ankstyvuosius kūrinius aranžuoti arfos stygomis. O mėnesį užbaigsime su „Bučiniu iš Prancūzijos“ – Georges'o Bizet, Claude'o Debussy, Maurice'o Ravelio ir kitų prancūzų autorių kūriniai bus atliekami Lietuvos nacionaliniais instrumentais.

Vasario 4 d. 16 val. laukia koncertas „Festive Lights“. Pasirodys naujas ansamblis „Cello Club“, kurio įkvėpimu tapo Vakarų Europoje jau spėjė išpopuliarėti homogeninės sudėties ansambliai. Visi penki „Cello Club“ nariai – Povilas Jacunskas, Domas Jakštas, Arnas Kmieliauskas, Evaldas Petkus ir

Rokas Vaitkevičius – šiandien aktyviai Lietuvos scenoje pasirodantys muzikai. Ir kiekvienas ansamblio narys gali tapti ir lyderiu, ir solistu. Ansamblio pavadinime, reiškiančiame „violončelių klubą“, užkoduota atvirumo žinutė, paliekant laisvę įvairiems programiniams arba ansamblio sudėties pasirinkimams. Publika neturėtų nustepti išgirdusi „Cello Club“ atliekant tiek rimtąją akademinę muziką, tiek populiariąją klasiką, tiek lengvesnio žanro kūrinius, nevengiant humoro ir persvarstant ribas tarp rimtojo meno ir pramogos. Tad laukia kažkas tikrai įdomaus!

Vasario 11 d. 16 val. į Paliesiaus dvarą sugrįžta tarptautinių konkursų laureatė arfininkė Joana

Daunytė. Arfai aranžuotus Čiurlionio kūrinius – muzikės seniai brandintą sumanymą – būtent Paliesiaus dvaro sienos pirmosios ir išgirdo. Čia Daunytė įrašinėjo kompaktinę plokštelę „Čiurlionis arfos stygomis“, kurią išleido didžiausia pasaulyje klasikinės muzikos įrašų leidykla „Naxos“. Šios kompaktinės plokštelės pristatymo koncerte „Legenda apie Čiurlionį“ girdėsite įamžintas Čiurlionio fortepijoninių kūrinių aranžuotes arfai, kurias palydės kompozitoriaus amžininkų prancūzų darbai.

Vasario 25 d. 16 val. skambės prancūzų įkvėpta programa „Bučiny iš Prancūzijos“. Iki šiol savo repertuaru stebinęs ansamblis „Lietuva“ meno gurmanams paruošė ypatingą staigmeną – Bizet, Debussy,

Ravelio ir kitų autorių kūrinius, atliekamus Lietuvos nacionaliniais instrumentais. Žiūrovus nustebins lietuviškai skambėsiantys „Karmen“, „Arlietė“ ar „Bolero“, o kartu su muzika bus atliekama šiuolaikinio šokio kompozicija. Prancūzišku garsų patyrimu kvies pasimėgauti ansamblio „Lietuva“ orkestras, vadovaujamas vyr. dirigento dr. Egidijaus Kavecko, bei jaunosios kartos solistės – sopranas Ilona Pliavgio ir mecosopranas Aistė Benkauskaitė. Pirmą kartą orkestro programą praturtins ir šokio solo atliks „Aukštinio scenos kryžiaus“ ir „Padėkos kaukės“ laureatė, ansamblio „Lietuva“ vyr. baletmeisterė Aušra Krasauskaitė.

ORGANIZATORIŲ INF.

Galvoti apie meno prasmę

Pokalbis su aktoriumi Donatu Želviu

IGNAS ZALIECKAS

Aktorius Donatas Želvys sukūrė vaidmenis tokiuose spektakliuose kaip „Erinijos“ (rež. Sergejus Loznica, Jaunimo teatras (JT), 2022), „Miškelis“ (rež. Valentinas Masalskis, Klaipėdos jaunimo teatras (KJT), 2022), „Istrigė“ (rež. Ąrpądas Schillingas, KJT, 2021), „Jūrinės šviesos“ (rež. Jonas Tertelis, KJT, 2020), „Motina“ (rež. Darius Rabašauskas, KJT, 2019), „Raudona“ (rež. Masalskis, JT, 2018), „Dvi Korėjos“ (rež. Kamilė Gudmonaitė, KJT, 2018), „Mūsų miestelis“ (rež. Rabašauskas, KJT ir Nacionalinis Kauno dramos teatras, 2018), „Kontrabosas“ (rež. Masalskis, KJT, 2016), „Ledas“ (rež. Paulius Ignatavičius, KJT, 2015), „Kita mokykla“ (rež. Masalskis, KJT, 2013) ir kt.

Pokalbį norėčiau pradėti nuo naujausio jūsų vaidmens Sergejaus Loznicos spektaklyje „Erinijos“. Koks buvo kūrybinis procesas? Žiniasklaidoje pasklido diskusijų ir chaoso, o kaip viskas atrodė iš vidaus?

Kūrybinis procesas nebuvo chaotiškas. Vis dėlto jis pareikalavo daug laiko dėl didelio medžiagos kiekio ir Loznicos taikomo metodo, kurį reikėjo suprasti ir priimti. Teko ieškoti, kurie režisieriaus kino principai veikia teatre, o kurie ne. Iš pradžių į viską žvelgiau įtariai, bet ilgos diskusijos su režisieriumi, bendrų požiūrio taškų paieškos ir jo filmų peržiūros leido prieiti prie išvadų, apibrėžiančių spektaklio kryptį ir mano vaidmenį. Jis aktualiai kalba apie piktadarį, kuris pripažįsta kaltę, kai pasaulyje vyrauja visiškai priešinga situacija.

Spektaklyje matome, kad viena karo dalyvių dalis buvo nuteista per Niurnbergo procesą, o kita liko nepaliesta. Mano personažas Maksimilianas Aue yra intelektualus, bet per jo istoriją atsiskleidžia, kaip sistema sugeba įtraukti net tokius žmones ir nukreipti juos daryti žiaurius darbus. Todėl per visą spektaklį režisierius teigia, kad privalu mąstyti net visuotinio pasidavimo sistemai atveju, antraip gali būti labai daug negatyvių pasekmių.

Ar tai, kad esate vaidinęs kine, padėjo geriau suprasti režisieriaus reikalavimus kuriant šį spektaklį?

Šiuo atveju Loznica vis tiek kuria spektaklį, o ne kinematografinį darbą. Iš pradžių mes ilgai analizavome tekstą, dirbome mažosios erdvėje. Išėjus į sceną kai kurios mintys keitėsi dėl pačios teatro meno specifikos. Dauguma aktorių padėjo režisieriui prisitaikyti prie teatro braižo ir pereiti į jį iš kino. Vis dėlto kuo toliau, tuo labiau

pastebiu vis didesnę skirtumą tarp teatro ir kino, nors visada stengiuosi išlaikyti vidinį personažo realizmą.

Kuo dabarties kontekste jums įdomus Maksimiliano Aue personažas ir jo istorija?

Nežinau, ką menas gali pasakyti žiaurumo tema po Bučos įvykių. Socialinių medijų erdvėje kasdien matome žiaurumų liudininkus. Ką tokiu atveju galima daugiau pasakyti apie žiaurumą? Todėl spektaklis „Erinijos“ pasakoja ne apie patį žiaurumą, Holokaustą, bet apie tai, kaip susikuria mašina, įtraukianti į save įvairius žmones. Be to, jame atkreipiamas dėmesys į tai, kad dažnai nepastebima, kaip tokia sistema kuriasi, kaip suformuojami žmonės, galintys nekęsti kitų, žudyti kitas tautas. Rusijoje gyvenantys asmenys, kad ir ką apie juos kalbėtume, yra žmonės, būtent iš to kyla klausimas, kaip sukurama ši mašina ir kaip ji įtraukia tokį didelį kiekį kitų.

Kokia buvo pirminė jūsų reakcija susipažinus su šiuo personažu ir Jonathano Littello romanu „Gero linkinėsios“ („Les Bienveillantes“)?

Visų pirma, tai intelektualus kūrinys, iš pradžių keliantis abejonių, kaip suvaldyti visą pateikiamą istorinę medžiagą ir sutelkti į vieną vaidmenį. Į šį kūrinį žvelgiau kaip į iššūkį. Be to, kilo klausimas, kiek galėsime trumpinti šią medžiagą, ją karpyti, perdėlioti. Kasdien su

Donatas Želvys spektaklyje „Kontrabosas“

KJT NUOTR.

Donatas Želvys spektaklyje „Motina“

E. SABALIAUSKAITĖS NUOTR.

Dainius Gavenonis ir Donatas Želvys spektaklyje „Erinijos“

L. VANSEVIČIENĖS NUOTR.

režisieriumi apie tai diskutavome, ieškojome, kaip geriausiai ir tiksliausiai suformuoti tekstą, nes jame gausu įvairių temų, potemių, kurias teko išgryninti, tikslinti ar atsisakyti tam tikrų nuo pagrindinės ašies nukrypstančių idėjų.

Jei kalbame apie Jaunimo teatre sukurtus vaidmenis, ką jums reiškia vaidinti kartu su mokytoju Valentinu Masalskiu spektaklyje „Raudona“? Kiek tai leidžia permąstyti savo, kaip aktoriaus, augimo laikotarpį? Ar priartėjote prie tam tikros

teatro ir aktorinės vizijos, kurią norite plėtoti?

Vaidinti su Masalskiu yra gera, nes jo vaidyba nukreipta į partnerį. Jis stengiasi jį padaryti geresnį. Taip visa energija nukreipiama į kolegą, bet kartu iš jo reikalaujama atgalinio ryšio – nukreipti energiją į jo personažą. Pavyzdžiui, kartu kūrėme monospektaklį „Kontrabosas“. Darbas buvo intymus, jį kurdami visą vasarą praleidome užsidarę rūsyje Klaipėdoje. Tai buvo pirmas darbas su Masalskiu kaip su kolega, atskleidęs daug paslapčių, išnagrinėjome įvairius vaidybos ir kūrinio aspektus. Todėl vaidindamas pirmuosius „Kontraboso“ spektaklius jaučiausi ramus, nes Masalskis padėjo užsiauginti „raumenis“, leidusius jaustis saugiai. Be to, nors šis spektaklis bus rodomas jau 120-ą kartą, jį visada repetuoju ir dieną prieš stengiuosi atsidurti kūrinio rėmuose. Spektaklis turi likti aktualus, taip parodydamas konkrečią vaidybos mokyklą.

Prieš spektaklį „Raudona“, kurį vaidiname jau ilgai, pasiruošimas išlieka toks pat. Niekada neleidžiu sau pasijauti scenoje „ką nors padaręs“. Masalskis pastebi net smulkiausias detales, mažyčius minties nukrypimus spektaklio metu. Vaidinant drauge reikia atiduoti viską.

Kiek jums vis dar svarbi Valentino Masalskio, kaip mokytojo, įtaka?

Masalskis yra mokytojas ir draugas, nepalikantis nežinioje. Jis nenurodo, ką tiksliai reikėtų daryti, bet leidžiasi į diskusiją, pokalbį, suteikia įkvėpimo net pesimistiškiausiais momentais. Jam visų svarbiausia, kad bet kokiaje situacijoje pats priimčiau sprendimą. Už tai jį labai gerbiu. Jis tikras aktorius – toks, kokį tik galiu įsivaizduoti: intelektualus, užjaučiantis, galvojantis ne

apie save, bet apie kitą, ne apie populiarumą, o apie meno prasmę. Jis tiki meno prasme ir tuo, ką menas gali duoti žmogui.

Klaipėdos jaunimo teatre kuriate nuo jo atidarymo. Kuo šis teatras unikalus? Ar Klaipėda turi specifinį, jums artimą teatro braižą?

Klaipėdos jaunimo teatras visų pirma yra kolektyvas, kuriame svarbus vienas kito palaikymas. Jis tarsi komuna, šeima. Be to, man lengva išgirsti šio teatro kolegų kritiką, net jei ji griežta, stipri, nes ji niekada nebūna piktybinė, o turinti tikslą padėti kolegai ir neleisti jam užmigti girdint vien pagyras. Po tiek metų darbo kartu norisi kviesti kolegas į spektaklius. Visada laukiu jų pastabų, patarimų, nes mes gerai žinome silpnąsias ir stiprias kiekvieno puses. Svarbiausia, niekada negalime kritikos nutylėti, bet žinome, kaip kam ją pasakyti.

Klaipėda labai tinkama kūrybai. Vasarą miestas judrus, bet žiemą ten galima tik užsidaryti ir kurti. Todėl atvažiuavęs į Vilnių dirbti spektaklyje „Erinijos“ pamačiau, kad disciplina čia daug laisvesnė. Klaipėdoje esu pratęs dirbdamas spektaklyje į teatrą eiti kasdien, o kai neturiu darbų, tada stengiuosi pažiūrėti visus kolegų spektaklius, filmus, skaityti knygas. Vilniuje ši taisyklė nėra tokia ryški, bet mano asmeninė rutina nepasikeičia, todėl supratau, kad mano, kaip aktoriaus, darbo įpročiai nepriklauso nuo miesto, kuriame dirbu. Galbūt kitiems reikia dažniau ir daugiau vis ką nors naujo pamatyti, nueiti į barą ir t.t., tačiau mane tai išblaško ir vėliau būna sunku grįžti prie savo darbų.

Dėkoju už pokalbį.

Kūnas ir švelnumas

„HOCUS POCUS“ ir „UNI“ festivalyje „Kitoks ’23“

DOVILĖ ZAVEDSKAITĖ

Kiekvienus kalendorinius metus atidaro tarptautinis vaikų ir jaunimo festivalis „Kitoks“, šiemet žiūrovus kvietęs šūkiu „[kvepiančios jungtys]!“. Nespėjau pamatyti visos programos, bet tarp dviejų spektaklių jungtis buvo beveik tiesioginė: šmaikštūs ir jautrūs, nutrūktgalviški ir nuosirdūs šokėjų akrobatų vyrų pasirodymai „HOCUS POCUS“ ir „UNI“ kėlė tuos pačius klausimus – kaip būti su savimi ir su kitu? Tarp kovos ir brolystės, tarp žaidimų ir prisiminimų, tarp berniukiškų ir vyriškų iššūkių abiejuose spektakliuose klaidžiota lengvai: kol vieni, regis, be pastangų skrido, kiti, rodos, be skausmo griuvinėjo veidu į žemę. Pagalvojau, kad jei būtum jaunesnis (dešimties) ir nueitum į šveicarų „HOCUS POCUS“, o paskui per pertrauką truputį paaugtum (iki trylikos) ir patektum į norvegų „UNI“, suprastum, jog gyvenime sukasi tos pačios temos, tik kuo toliau, tuo mažiau scenoje lieka žaislų.

Režisieriaus, choreografo Philippe'o Saire'o spektaklis „HOCUS POCUS“ – tai pasaulis, sutalpintas į kioską. Būtent taip sau pavadinau nedidelę kiosko pavidalo ertmę, iš kurios išnyra „HOCUS POCUS“ pavidalai. Tarp dviejų horizontalių šviesos juostų telpa ir dangus, ir vandenynas, ir miškas, ir namai, o šiems erdvių įvaizdžiams sukurti naudojami vos keli objektai – banginis, voratinklis, jūrų ragana, jūržolių kupstas. Tačiau paveikiausias „objektas“ čia – tos pačios iš tamsos išnyrančios partnerio kūno dalys, kurios kaskart, kol išryškėja, kelia klausimų: kas tai – ranka, koja, pilvas, undinė? Tamsa yra lėlių teatro materija, užtikrinanti magijos galiybę: tamsos nesuvokiančios žiūrovų akys nuolat ne tik tyrinėja erdvę, bet ir pačios kuria. Kol, pavyzdžiui, paaiškėja, kad staiga pasaulį užtvindžiusios baltos juostos – raganos plaukai, žiūrovai jau būna išgyvenę

ilgą vidinę kelionę su savo nežinojimu. Ir tamsa, ir nedidelis veiksmo erdvės perimetras sutelkia dėmesį iki kelių kvadratinų metrų, kurių gylis – tik toks, koks patenka į šviesą.

Ši mažutė erdvė šokėjų Mickaëlio Henrotay-Delaunay ir Ismaelio Oiartzabalio išnaudojama maksimaliai: joje užtenka vietos ne tik prasilenkti – jie ten gali net vienas kitą pamesti ir, vaikščiodami šalimais, nesusitikti. Stebina, kaip lengvai ir be susirūpinimo veide jie veik stebuklingai pakeičia vaikščiojimo padėtį ir ima eiti vertikalėmis arba išskėtę rankas skrenda tiesiog kybodami ore. Dėl šviesos kritimo du pusnuogiai kūnai tampa šios nedidelės šalies reljefu, kalnais ir skardžiais, nuo kurių, visai kaip tikrame gyvenime, nukrinta irgi patys.

Tankiai „apgyventa“ ir šio spektaklio dramaturgija: savo kioske per 45 minutes šokėjai spėja patirti visus tikrų bičiulių nuotykius ir išbandymus. Vienas kitą atradę, tuoj puola galynėtis. Žinoma, pagal šio pasaulio taisykles: čia ne pešasi du vaikinai, o plaštaka „susiima“ su dilbiu, ranka – su kakta. Susigvenę Lukas ir Viktoras vienas kito vis netenka (pagrobia kokia ranka iš tamsos ar praryja koks banginis) ir vis eina kautis dėl draugo, įveikdami savo baimes. Galiausiai kartu sukonstruoja skraidyklę, bet, sparnams nukritus, skrenda patys,

Scena iš spektaklio „UNI“

D. PUTINO NUOTRAUKOS

o tada ilgai, pučiant smarkiam vėjui, krinta žemėn. Vienas iš jų nukritęs nuskęsta, kitas nenuskendęs liūdi. Galiausiai, patyrę ir Pero Giunto, ir Edvardo Tiuleino, ir Žmogaus Voro, ir visų kitų mitinių herojų nuotykius tarp žemės ir dangaus, jie susitinka ant kranto, kur vienas laukia kito, tarytum mergelė žalčio, o antras, išgelbėtas jūrų raganos, išplaukia ir... atsipeikėja.

Tai, kas įvyksta paskui, pavadinau sau meilės šokiui, nors meilė čia broliška, o šokis – žmogiškai paprastas. Tačiau ši scena, kuria užbaigiamas spektaklis, tarsi nutraukia nuotykius ir sugrąžina prie tykos vertybės – būti, ir tiek, o būnant, ir tiek, – dar būti šalia. „HOCUS POCUS“, nepaisant visų triokšt keberiokšt, man yra pasakojimas apie žmogaus švelnumą žmogui.

Švelnumo netrūksta ir norvegų trupės „HeinCo“ šokėjų-akrobatų Alexanderio Montgomery-Anderseno, Alexanderio Aarø ir Stiano Bergdølmo trijulei, kuriančiai minimalistinę spektaklio „UNI“ tikrovę, kurios choreografas – Antero Heinas. Regis, čia visai nėra už ko užsikabinti – veiksmo dramaturgija kuriama arba per tarpusavio sąveiką ir reakcijas į tai, ką daro kiti, arba kilus vidiniam impulsui veikti kažką, kas nebūtinai paaiškinama žodžiais. Į spektaklį atidarančią mizansceną, kurioje Montgomery-Andersenas

Ismaelis Oiartzabalis ir Mickaëlis Henrotay-Delaunay spektaklyje „HOCUS POCUS“

vis griūva veidu į grindis, o Bergdølmo vis galvoja, ką dabar su tuo nugriuvusiu daryti, būčiau galėjusi žiūrėti visą vakarą. Kaip vienas atlikėjas kitą nugriuvusį nepasitebimai tempiasi į užkulsius, kaip pastato ir prilaiko, kaip sugauna begriūvantį, kaip nugriūva už jį, kaip jie apsieičia vietomis ir žaidimas tęsiasi iki begalybės. Nors tai – beveik kūdikių maniežo triukai, vis dėlto juose tiesiog sklidina pilna ir absurdiško komiškumo, ir begalinio žmogiškumo. Visame spektaklyje, o šioje scenoje ypač, justi klounadai būdingas aktorinis naivumas. Naivumas kaip tikslinga ir galinga priemonė megzti ryšį tiek su scenos partneriu, tiek su žiūrovu.

Keista, kad spektaklio žiūrovo amžius – nuo 10 iki 14 metų: man regis, kuo vyresnė auditorija, tuo suprantamesni turėtų būti neargumentuoto blaškymosi tuščioje erdvėje motyvai. Žvelgiant suaugusiojo akimis rodosi, kad šie trys bičiuliai, cituojant Joną Meką, yra jau viską vieni kitiems pasakę, o mums prieš akis – laikas, kai jie susirinko ir gali tiesiog pabūti savimi. Panorėję – griuvinėti, panorėję – sodintis kitus du ant kelių, staiga imti sinchronškai judėti ar unisonu dainuoti, rėkti, stovėti ant rankų ar vartytis ore. Tada pavaikščioti lyg flamingai, pavaikščioti lyg gražuoliai. Vis dėlto tai – kur kas daugiau nei beprasmis kvailiojimas. Erdvė tiesiog tvinksi nuo šios trijulės vidinės energijos, nuo vidinio žinojimo, kad buvimas čia turi prasmę. Norėdama rasti atsakymą sugalvojau savo variantą – kad jie visi čia tiesiog leidžia eiti iš kūno emocijomis.

Ar tai tiesa – visai nesvarbu. Svarbu, kad kažkas iš jų tikrai *eina*.

Šio spektaklio vidinė logika – visai kita nei „HOCUS POCUS“: niekas nieko čia nenori įrodyti, niekam nieko nebereikia įveikti. Svarbiausias tikslas – tyrinėti save, kitą ir aplinką. Tarytum staiga aptikti save pasaulyje ir susimąstyti apie faktą, kuris lakoniškai vadinasi „aš esu“. Ko šiuo metu nori mano kūnas? Kas man čia dabar „dainuojasi“? Ką aš apskritai čia darau?

Bet štai rašau ir galvoju: ką mąsto ši spektaklį žiūrėdamas paauglys? Kad galima išsišokti, išsigriuvinėti, išsitrypti, išsirekti, išsižiūrėti vienas kitam į akis ir taip išreikšti emocijas? Kad galima tyrinėti save stebint kitą? Kad galima būti akrobatu ir ne skraidyti palube, o tiesiog kvailiojant gerai leisti laiką scenoje? Galbūt. Ir viskas tinka. „UNI“ – labai atviras suvokimui spektaklis, galintis turėti tūkstančius atsakymų. Nesakantis beveik nieko. Savo reikšme visai neagresyvus. Tačiau drauge – susiejantis su erdve, kuri yra už žodžių, kuri neturi racionalių argumentų. Kuri tiesiog *yra*. Ir visoks tu ten esi „OK“.

Abu – tiek šveicarų, tiek norvegų – spektakliai kreipiasi į jaunąjį žiūrovą be jokių specialiųjų efektų. Viename veikia vienas žibintas, kitame – dvi LED juostos. Viename, užuot kalbėję, atlikėjai dainuoja tokia maniera, lyg dainuotų duše; kitame – vartoja tik tiek žodžių, kiek spėjo išmokti lietuviškai. Taigi tik keletą. Tik kartais. Tačiau abu darbai kaip esmė iškelia neįmantrų kūną, neapvaldytą emociją ir tarpusavio ryšį. Jaunojo žiūrovo teatrui – tai beveik stebuklas.

Kas šiandien yra svajonė?

„The Happy Few“ festivalyje „Kitoks ’23“

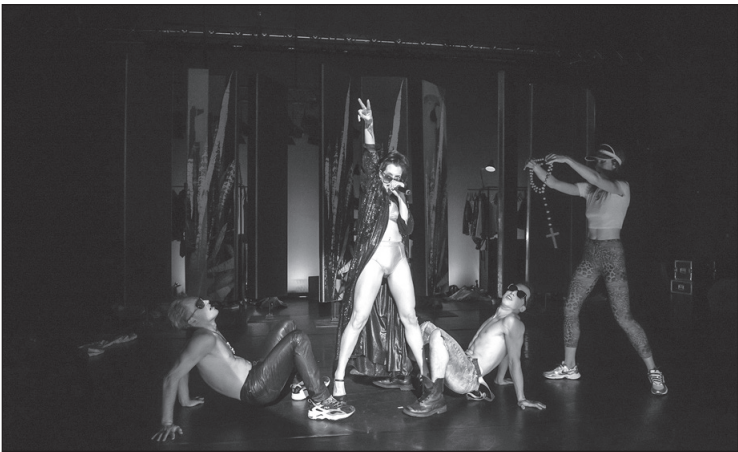
IGNAS ZALIECKAS

Šiandien „visi nori būti visais“, bet kiekvienas ieško geriausio savo įvaizdžio – taip galima pradėti apmąstymus apie sausio 16, 17 d. „Menų spaustuvės“ tarptautiniame festivalyje vaikams ir jaunimui „Kitoks“ parodytą Belgijos BRONKS teatro spektaklį „The Happy Few“ („Keletas laimingųjų“). Šiame satyriniame mados ir tendencijų šou pasakojama apie tapatybės paiešką,

išbandant skirtingus, lyties, kultūros, istorijos ir kalbos neapribotus amplua. Iškart norisi klausti – kur tokia iš pirmo žvilgsnio beribė paieška gali nuvesti tiek žmogų, tiek spektaklio struktūrą?

Atsakant į šį klausimą įdomiausia, kaip spektaklio režisierius ir choreografas Randi De Vlieghe atskleidžia aklą *postpostmoderna*us jauno žmogaus susitelkimą į rezultatą, kartu spektaklio struktūrą nukreipdamas į šio reiškinio atsiradimo procesą. Pasirodymas sudėliotas iš

susipinančių etiudų, kurie niekada nepasiekia finišo, bet išlaiko savo vidinį rimą sekoje. Toks sprendimas leidžia palaikyti dėmesį, nors visas spektaklis yra tarsi galutinio rezultato preliudas. Nesustabdoma etiudų seka režisierius parodo sociumo daromą spaudimą keistis. Čia norisi sušukti, kad individo gebėjimas prisitaikyti ir yra mūsų evoliucijos varomoji jėga! Vis dėlto vaizdinių, įvaizdžių, personažų ir istorijų samplaikoje išryškėja, iki kokio lygmens ši mintis šiandien yra iškreipta.

Scena iš spektaklio „The Happy Few“

D. PUTINO NUOTR..

Chameleoniškas kiekvieno aktoriaus gebėjimas staigiai keisti pavidalus ir įvaizdžius, vos kelioms minutėms dingus už didžiules stumdomąsias duris primenančių kulisų, leidžia jiems kurti nenutrūkstamą

pokyčių seką. Kiekvienas iš aktorių, keisdamas pradinį įvaizdį, kuris spektaklio pradžioje kelia dvejoją – komiškumo ir nusivylimo – įspūdį, jautriai reaguoja į naują savo amplua, NUKELTA Į 7 PSL.

Abėcėlę pamiršęs teatras vaikams ir jaunimui

Apie festivalį „Kitoks ’23“

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Kartais reikia nueiti į kokią nors eilinį meno festivalį Vilniuje vien tam, kad įsitikintum, kaip gerai, turinčiai, visavertiškai kultūriniai požiūriu gyvena Lietuvos regioniniai miestai. Atlikti šią paviršinę lyginamąją analizę mane paskatino sausio 16–20 d. Vilniaus scenos menų centre „Menų spaustuvė“ siautėjęs tarptautinis festivalis vaikams ir jaunimui „Kitoks ’23“. Vienuolika metų lankydamosi jo siūlomuose spektakliuose esu patyrusi tikrai puikių meninių atradimų, labai vertinu galimybę šiame festivalyje metai po metų patikrinti ir savo vaikų dvasinę, emocinę brandą, atvirumą šiuolaikiniams teatro procesams. Pernykštis festivalis buvo ypač dosnus aukščiausios prabos meninės kokybės – surizikavęs atvežti tokį tarptautinį teatrinį hitą kaip „Promise me“ bei pristatęs dvi neeilines lietuviškas premjeras „Me Two / Savoj krūvoj“ ir „Kissmas“, „Kitoks ’22“ kilstelėjo kultūrinės svarbos ir meninės programos kokybės kartelę į tikrai ambicingas aukštumas.

Šiuos metus „Kitoks“ pasitiko su šūkiu „Įkvepiančios jungtys“ ir išties jis – ne apie tuos penkis tarptautinę festivalio programą reprezentuojančius spektaklius ar paskubomis iš atsitiktinių, bet užtat nepriklausomam, nevalstybiniam teatro sektoriui atstovaujančių spektaklių suformuotą lietuvišką programą. Šūkis „Įkvepiančios jungtys“ tiksliausiai apibrėžia smagias festivalio svečių dūzges. Šia proga į Vilnių suvažiaavę teatro festivalius vaikams savo šalyse organizuojantys prodiuseriai ir sceninės kalbos specialistai dalinosi patirtimi, strategavo, žiūrėjo spektaklius ir tikriausiai kūrė kažkokią globalią ateities viziją, nukreiptą į teatrą vaikams ir paaugliams. Tik gaila, kad garbūs svečiai iš užsienio

nepamatė nei Nacionalinio Kauno dramos teatro spektaklių paaugliams „Babelio bokštas. Planet Earth/Game Over/Reset“ ir „Emilių Emilis“, nei Klaipėdos dramos teatro „Robotų pasakų“, nei Šiaulių dramos teatro „Man šiandien – Hamletas“ arba Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatro „Kūnų“. Beje, šių unikalių praeitų metų premjerų liko nepamatę ir Vilniaus vaikai, jų tėvai, pedagogai – visi potencialūs festivalio „Kitoks ’23“ žiūrovai. Todėl nuoširdžiai bijau, kad šį kartą svečiai iš užsienio pažino tik bergždžių, bevaisių sceninių eksperimentų poligonu ir dykuma virtusį vilnietiško teatro vaikams ir paaugliams peizažą.

Bent kartą iškelkime klausimą: kas kaltas, kad visas, visiškai visas šios ypatingos svarbos ir specifikos teatrinis fenomenas – teatras vaikams ir jaunimui – Vilniuje tapo uzurpuotas nepriklausomų scenos menų kūrėjų? Netikite? Žiupsnelis statistikos: štai šio pusmečio Lietuvos nacionalinio dramos teatro repertuare spektaklių vaikams pozicijoje matome nulį, antras pagal dydį ir svarbą Valstybinis jaunimo teatras savo repertuare yra išsaugojęs lygiai du spektaklius, abu jau su netrumpa scenine istorija – 2005 ir 2018 metų senumo. Atrodo, pats laikas būtų bent jau nuo šios institucijos nuplėšti anaip tol nebe garbingą iš sovietmečio atsineštą „Jaunojo žiūrovo teatro“ vardą ir pasivadinti kurio nors gyvo arba nebegyvo režisūros klasiko vardu. Nes kuo čia bepridengsi nuogą tiesą: didieji Vilniaus valstybiniai teatrai principinai nebeatlieka vienos svarbiausių savo misijų – jie nebeaugina, nebe-paruošia savo naujos žiūrovų kartos, nebent bandytume paneigti tezę, kad kiekvienas profesionalių teatro kūrėjų sukurtas spektaklis vaikams visų pirma yra teatrine prasme neišprususio žiūrovo abėcėlė, įžanginė pamoka.

Atrodo, iki kaulų smegenų banalus dalykas, bet kodėl pamirštame,

kad kiekviename spektaklyje vaikams, be atraktyviai papasakotos istorijos, galima ir reikia atskleisti bazinius teatro dėsnius. Pasidalinti bent jau tuo, kad teatras yra kaip žaidimas, kuriame visko gali būti, na, pavyzdžiui, lazda lengvai virsta arkliu, o popieriaus skiautėlė – barzda, bet vis dėlto tai nėra tas pats, kas vaikiškas žaidimas. Atskleisti, kaip dailės kūriniai tampa scenografija, o drabužiai – kostiumais, kam reikalinga kaukė. Galiausiai – o stebukle! – kaip literatūros kūrinys, patekęs į sceną, tampa drama ir prisipildo veiksmo. Ir kodėl tie keistuoliai režisieriai, kurdami spektaklį pagal visiems puikiai žinomą istoriją, staiga nusprendžia radikaliai pakeisti jiems vaikystėje nepatikusias pasakos vietas... Tikri nearti dirvonai šiuolaikiniam, valstybės dotuojamam teatrui, gal kada nors vėl pasiryžiančiam organiškai, neįkyriai, subtiliai atskleisti scenos meno specifinius aspektus reikliai vaikų bei paauglių publikai.

Bet čia atsiranda ekonominis aspektas. Pasirodo, būnant nepriklausomu, laisvu, kūrybingu scenos žaidėju apsimoka kurti kamerinius, mobilius, dėl kultūros paso bei aktyvios vadybos lengvai parduodamus spektaklius vaikų grupėms ir skleisti, kiek leidžia projekcinė valstybės parama, juos šalyje, kartais užsienyje. O štai didiesiems scenos menų žaidėjams spektakliai vaikams bilietų pardavimo, repertuaro planavimo ir net pastatymo sąnaudų požiūriu tikriausiai yra tik galvasopė, nes čia reikia dar ir šeimas su vaikais prisikviesti, čia reikia kokybės, čia vien klasėmis salės nepripildysi. Tai gana raiškiai atsispindi ir kasmetiniuose teatro vaikams vertinimuose – auksinius ir nelabai kryžius tradiciškai susižeria vis dar nepavargstantys kurti bei eksperimentuoti Kauno, Klaipėdos, Vilniaus lėlių teatro grandai, ties tuo pasidedame pliusiuką, nes procesai

Scena iš spektaklio „Building a tent“

D. PUTINO NUOTR.

juk vyksta, na, o dažniausiai nominaciją „Geriausias spektaklis vaikams“ galima tiesiog panaikinti. Tuo metu regioniniai valstybiniai teatrai ramiai kasmet išleidžia po kelias spektaklių, skirtų vaikams, premjeras, kažkaip suderina meninės kokybės poreikį su racionalių įvairios publikos pritraukimu ir išdidžiai šypsosi į ūsą, stebėdami chaosą, vykstantį įvairaus plauko Vilniaus scenose.

Pabaigoje reikėtų trumpai apžvelgti tuos keturis festivalyje „Kitoks ’23“ pamatytus trupių iš užsienio spektaklius vaikams ir paaugliams. Įspūdis dviprasmis. Iš vienos pusės, suprantu ir pripažįstu, kad dirbtinio intelekto įsibrovimas į visas mūsų gyvenimo bei kultūros sferas yra neatšaukiamas ir net nestabdytinamas, bet išties keista matyti, kad tai jau yra realiai atsitikę ir šiuolaikiniame Europos teatre. Tokių atraktyvių, vizualiai dirginančių, lyg iš neišsemiamų pasaulinės matricos aruodų su-rankiotais siužetais, istorijomis ir turiniu, bet labai precizišku atlikimu išsiskiriančių spektaklių metas stojo dabar, šiandien, be jokių išlygų. Stebint festivalio spektaklius neapleido nuojausta, kad bet kokia diskusija apie ypatingą spektaklių vaikams prigimtį, apie idealią sąlygiškumo tokiuose spektakliuose

ribą, apie takoskyrą tarp iliuzija, sąlygišku tikėjimu tuo, kas vyksta scenoje, grįsto spektaklio ir atvirai žaidybinio, sceninę iliuziją demaskuojančio, apžaidžiančio spektaklio vaikams ir paaugliams seniai išnyko. Iš esmės „Kitoks ’23“ pristatė spektaklius, sukurtus žmogiškoms būtybėms, tarkim, šiuo metu besijaučiančioms vaikais arba paaugliais.

Tikslia diagnoze tokio pobūdžio teatrui tapo prieš kiekvieną „Kitoks ’23“ rodomą spektaklį išsakytas raginimas negniaužti savo emocijų, laisvai juoktis ar kitaip emociškai reaguoti į tai, kas vyks scenoje. Kuo šie geri ketinimai virto tikrovėje? Žiūrovai tikrai nuoširdžiai, nevaldomai juokėsi, bent jau tie, kuriems to norėjosi, o kiti tiesiog perėjo prie garsaus spektaklio veiksmo komentavimo tokiomis frazėmis, kaip „čia geras“, „nuobodu“, „kada jis baigs“, „o, pasižiūrėk, kaip jis šitą padarė“, arba nuoširdaus bendravimo tarpusavyje viso paraleliai vykstančio sceninio veiksmo metu. Todėl man nepatinka bandymas šiuolaikiniame teatre vaikams ir paaugliams visiškai atsiskirti klasikinės „fizinio pasyvumo“ idėjos. Šis kadaise norma buvęs elgesio per spektaklį modelis vis dėlto išlaisvindavo vidinį meninį, kūrybinį žiūrovo aktyvumą. Jau standartinė tampanti norma nuo mažų dienų pratinti žiūrovą aktyviai dalyvauti spektaklio veiksmu, įsitraukti į jį dažniausiai per muzikines scenas, judesio tarpus dažnai atrodo kaip savitikslių, niekuo paties spektaklio meniškai nepraturtinanti klišė.

Na, bet festivalis „Kitoks ’23“ sėkmingai įvyko, dabar belieka laukti jame apsilankusių tarptautinių prodiuserių ir sceninės kalbos specialistų veiklų rezultatų, apskaičiuoti edukacinę, ekonominę projekto grąžą. O vilniečiams drąsiai rekomenduočiau netingėti ir savaitgalį su vaikais nulėkti iki Panevėžio arba Kauno. Tik valanda kelio, o garantija atrasti kažką vertingo ir gražaus tiek mažam, tiek dideliame teatro tyrinėtojai – garantuota.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

nepaisant to, ar akimirkos personažas yra popžvaigždė, influenceris, ar kuklus moksleivis.

Tai, kad aktoriai kalba mažiausiai trimis kalbomis, leidžia dar geriau pasinerti į įvairovę ir greito tempo virsmų absurdą. Šis išprovokuoja mintį, kad šiuolaikinio bręstančio žmogaus stabu tampa komikosnobo-kankinio įvaizdis. Galima spėlioti, kiek savo groteskiškumu ir antroje dalyje išnyrančiais repo inkluzaus spektaklis pasiekia tikslinę publiką, bet akivaizdu, kad jis tikrai peržengia kartų ribas. Svarbu nepamiršti, kad „The Happy Few“ nebūtų toks paveikus ir įtraukiantis, jei aktorinė žaismė kiekviename etuide

nebūtų tokia ryški, – nesvarbu, ar scenos tempas greitas, ar lėtas

Tarp gyvo atlikimo ir pabrėžtinio dirbtinumo svyruojanti spektaklio muzika (kompozitorius Michiel De Malsche) suvaldo ir sujungia skirtingus įvaizdžius, kartu parodydama jų komiškumą. Spektaklyje keliaujama nuo klasikinės muzikos ir prancūziško šansono iki repo ir hiphopo garsų, į juos įsipina absurdiški tekstai, atskleidžiantys vidinę personažų tiesą. Muzika išryškina ir išgrynina chaotišką veikėjų psichologiją ir padeda išlaikyti tęstinumą. Svarbu, kad spektaklis išlaiko nuojautą, jog po visais skirtingų amplua glaisto sluoksniais slepiasi unikali žmogaus būtis. Taip tarsi įvyksta supriešinimas tarp

individo ir žmogiškumo sąvokų, kai socialinėse medijose rodomas individas yra tarsi fiktyvus visuomenės vietetas, norintis grįžti į gyvą, žmogišką savo būtį. Muzika į šią įžaidžiančią mintį siūlo pažvelgti per komedijos prizmę. Tai primena pastaraisiais metais sukurtus norvegų filmus „Blogiausias žmogus pasaulyje“ (rež. Joachim Trier) ir „Bloga nuo savęs“ (rež. Kristoffer Borgli). Galima pamanyti, kad su pastaruoju filmu BRONKS teatro trupė mezga komišką ir taiklų dialogą, nes spektaklyje kuriamas švelnus, savikritiškas žvilgsnis į asmeninį chaosą ir susireikšminimą.

Viską sujungiantis spektaklio „The Happy Few“ momentas – finalinė bendrai atliekama viena garsiausių

Eltono Johno dainų „Your Song“ („Tavo daina“). Gana paprastas į jausmą apeliuojantis pasirinkimas šiuo atveju suveikia. Kiekvienas iš personažų jau yra sugrįžęs į savo pradinį įvaizdį, bet priešais guli krūvelė naujų drabužių, kuriuos jis rengiasi. Blankioje neoninėje šviesoje šis veiksmas tampa kiekvieno jų gyvenimo krypties pasirinkimo sapnu-svajone. Tačiau žvelgiant į viso spektaklio perspektyvą aišku, kad kiekvienos vizijos išpildymas yra laikinas, nors tą akimirką tikras. Tai patvirtina ir pirmieji Eltono Johno dainos žodžiai, apibūdinantys spektaklio vyksmą kaip žmogaus vidaus ir išorės dialogą. O tada norisi paklausti – kas šiandien yra svajonė?

(Ne)formaliai

Dalios Truskaitės „Dabar“ galerijoje „Artifex“

KRISTINA STANČIENĖ

Dalia Truskaitė, pristatydama projektą „Dabar“, eksponuojamą galerijoje „Artifex“, sako, kad kuriant šį darbą ją dominusi „formali“ erdvės perkirtimo, dekonstravimo problema. Iš vielos rankomis nupintas perregimas, lengvai siūbuojantis tinklas, horizontaliai perklojęs kamerinius galerijos kambarėlius ir padalinęs juos beveik pusiau, yra ir šiek tiek tekstilinis, ir kartu tęsia ankstesnius erdvinius menininkės eksperimentus. Pavyzdžiui, butaforinių kolonų invaziją į Pamėnkalnio galeriją 2018 m. (projektas „Vieta“). Ji tą kart turėjo ir nemažai mimikriškų bruožų, nes plika akimi vargiai galėjai atskirti „tikras“ kolonas nuo „netikrų“. Tai provokavo klausimus apie žmogiškąją atmintį, jos patikimumą, racionalų ir grįstą emocijomis aplinkos patyrimą.

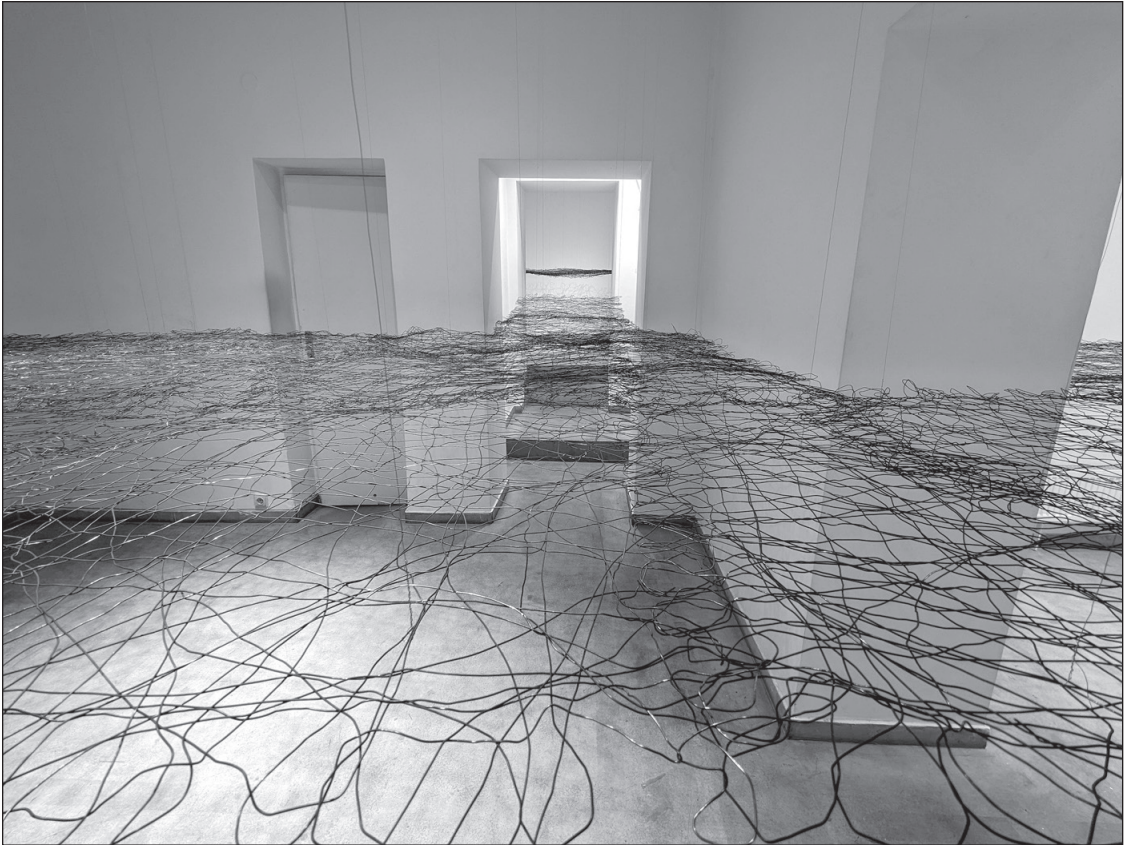
Kolonoms „pasisėkė“, nes jos buvo parodytos dar gerokai iki pandemijos. Žiūrovo santykį su Dalios erdviniais žaidimais, kaip ir ne vieno kito menininko kūrybinėje biografijoje, paveikė pandeminis užsidarymas ir izoliacija. Pasirodo, eksponuotas Vokietijoje, Diuseldorfe, galerijos „Meno parkas“ filiale, griežčiausio karantino sąlygomis, šis kūrinys kybojo vienišas absoliučioje tyloje, netrikdomas lankytojų. Menininkė sakė, kad eksponuodama darbą vis susidurdavo su praeivių žvilgsniais anapus didelio vitrininio stiklo, draugiškai pasimuojuodavo, ir šie ištirpdavo vakaro prieblandoje... Keistas jausmas: pareiga atlikta, kūrinys laiku ir vietoje, tačiau dėl kažkokių parnormalių aplinkybių neprieinamas žiūrovui. O juk „subjektas“ kaip tik ir turėjo būti tas erdvės tyrėjas, savo

kūnu bei pojūčiais užmezgantis santykį su kūriniu ir erdve.

Kiek modifikuotas ir iš naujo pritaikytas kitai erdvei, šis projektas galerijoje „Artifex“, taip pat plačiai atsiveriančioje praeiviams pro lango stiklą, kelia jiems nuostabą ir susidomėjimą. Aplankiusi menininkę ekspozicijoje šeštadienio popietę, buvau ne vienos juokingos scenos liudininkė. Žmonės stabteli prie lango, smalsiai žiūri, nesiryždami užėiti, nes vietos žmogui galerijoje beveik nebeliko. Tinklas iš pirmosios galerijos erdvės tęsiasi į tolimesnę, o kita jo „atšaka“ veda žvilgsnį į kairėje esančią galerijos patalpėlę. Jis kybo taip, kad žiūrovas gali stoviniuoti pasienyje tik pirmojoje salėje. Norėdamas prasmukti tolyn, turi tūptis ir keliauti „žąsele“ arba klūpomis. Palindus po tinklu, netaisyklingos jo pynimo „akys“, vietomis blizgi, vietomis gal jau besioksiduojanti matinė viela, švelnus siūbavimas sukuria vandens ar kažkokio takaus, gyvo paviršiaus pojūtį. Galbūt taip į mus iš savo pasaulio žvelgia žuvis ir kiti vandens gyviai, o gal vorai, tykantys grobio savo beveik nematomuose spąstuose, arba paukščiai, tyliai tūnantys lizduose ir žiūrintys į mus pro šakų raizginį?

Gamtinės asociacijas šioje lakoniškoje, minimalistinėje instaliacijoje papildė ir budistinis vyksmo sudabartinimas. „Dabar“, sako Dalia savo projekto pavadinimu, – taigi, svarbu, ką išgyvename dabar, kaip dabar atrodo ir kaip mus veikia pasikeitusi galerijos erdvė, staiga kylančios mintys ar pojūčiai. Visa tai tampa gal net svarbiau už patį kūrinių, kuris veikia kaip vyksmo tarpininkas, dalyvis, bet nebūtinai kaip svarbiausias dėmuo.

Įvietinto meno projektais ir minimalistine, lakoniška išraiška

Ekspozicijos fragmentas

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Truskaitė įsiterpia ir į panašaus, taip pat ir į lietuviško, šiuolaikinio meno kontekstą. Žiūrovas, atsidūręs „skulptūros erdvėje“, nuo seno domina Vladą Urbanavičių, efemeriškas architektūrines formas yra kūręs Žilvinas Kempinas. Savitų menininkų „instaliatorių“ galėtume vardinti dar ir dar. Dalios sumanymuose savaip tarpsta racionalus, apskaičiuotas poetiškumas, o griežta matematika ir geometrija dera su romantika, kartais – su sentimentais.

Taigi, buvo kolonos, dabar – pintas vielos tinklas. Tačiau „gimtasis“ stiklas taip pat tebėra Dalios puikiai valdoma medžiaga. Būtent stiklo objektai pelnė jai sėkmę – geriausios „ArtVilnius ’21“ instaliacijos apdovanojimą. Stiklo dirbtuvės veikia ir Vilniaus Justino Vienožinskio dailės mokyklos Naujosios Vilnios filiale, kur Dalia dirba direktoriaus pavaduotoja ugdymui ir mokytoja. Tad galima sakyti, kad ji čia ir simboliškai, ir labai realiai

taip pat tvarko erdvę, netgi reguliuoja laiką (pamokų tvarkaraščius), sprendžia įvairiausias (ne)formalias mokyklos gyvenimo problemas.

Man visuomet buvo įdomūs menininkai, kurių gyvenime nemenką dalį užima pedagoginis darbas. Žinoma, ne tie, kuriems tai lyg kūrybos trukdis, su kuriuo taikstomasi vien dėl socialinių garantijų ir finansinių aspektų, o pašvęstieji, neprarandantys polėkio, išleidę ne vieną ugdytinių kartą ir vis dar randantys, ką pasakyti naujiems mokiniams, nors amžiaus tarpsnis, skiriantis mokinį ir mokytoją, vis didėja. Mano ikoniniai mokytojai ir menininkai yra Arvydas Šaltenis, Marija Teresė Rožanskaitė, Juozapas Miliūnas, Igoris Piekuras (vardinu tuos, su kuriais susidūriau asmeniškai). Daliai formalieji pedagogikos, administravimo aspektai sekasi gerai – ji nuolat dalyvauja įvairiose institucinėse darbo grupėse, komisijose, kur kalba sukasi apie dailės dėstymą. Ironiška, bet,

vos tik atidariusi parodą, savaitgalį Dalia skyrė mokyklos programos redagavimui... Atrodo, kad jai vis dar patinka bendrauti su paaugliais, tebėra įdomios jų kūrybinės ir gyvenimiškos dilemos, nors šioje srityje ji jau daugiau nei dvidešimt metų. Dažnai pakalbame apie tai, ką daryti, kad jaunuoliams mokykloje patiktų, kaip palaikyti deramą ugdymo lygį ir kartu neperlenkti lazdos, leisti jiems dailės pamokose atsikvėpti nuo bendrojo ugdymo mokyklų rutinos.

Nukrypus į menininko „antropologijos“ temą, galima reziumuoti, kad Dalios Truskaitės kūrybinis mąstymas yra (ne)formalus. Ir darbo veikla – formalųjį švietimą papildantis ugdymas – privalo išitekti tam tikruose rėmuose, tačiau yra neįsivaizduojamas be laisvės, polėkio, improvizacijos.

Paroda veikia iki vasario 18 d.

Kronika

Tiju Enės Vaivadienės retrospektyvinė paroda Telšiuose

Vienos pirmųjų profesionalių metalo dailininkių Lietuvoje Tiju Enės Vaivadienės (1933–2005) retrospektyvinė paroda „Neblėstantis vario švytėjimas“ VDA Telšių galerijoje suteikia progą pažinti sovietmečio dekoratyvinę dailę, kurios modernistinė stilistika ir profesinė meistriystė sulaukia vis daugiau parodų kuratorių, menininkų ir publikos dėmesio. Estijoje gimusi, metalo meno studijas Taline baigusi ir 1958 m. su sutuoktiniu architektu Anicetu Vaivada Kaune apsigyvenusi dailininkė savo darbais gana ryškiai išsiskyrė Lietuvos meno scenoje praėjusio amžiaus 7–10-ajame dešimtmetyje. Jos kūrybos biografijoje – per trisdešimt monumentalaus masto kalinėto vario ir žalvario

pano interjerams bei eksterjerams ir dekoratyvinės plokštės, eksponuotos parodose.

Mums, gyvenantiems *post* (ar *postpost*) modernizmo mene laikais, modernizmo paradigma – jau istorija. Dabar dailininkai užsiima meno tyrimais, kad šie ką nors pasakytų apie pasaulį, kuria artefaktus, kurių reikšmė dažnai apibūdinama vartojant žodį „konceptualumas“. O vienas iš modernizmo paradigmos kodinių žodžių – „dekoratyvumas“. Ypač kai kalbama apie sovietmečio dailę. Dekoratyvumas joje buvo vienas iš būdų siekti kūrybos laisvės, įveikti draudimus tam, ką realizmo ir modernizmo priešpriešą skelbusi meno politika priskirdavo modernizmui ir sunkiai „išileisdavo“. Tais komoji ir dekoratyvinė dailė anksčiau už stipriai reglamentuotą vaizduojamąjį meną perėmė stilistines neokubizmo, ekspresionizmo, *art deco*, neotradicionalizmo priemonės, leidusias tęsti nacionalinės

dailės tradiciją ir orientuotis į europietišumą.

Vaivadienės kūryba, pagrįsta „nuotaikos peizažo“ meniniu kodu, su nežymiais turinio bei stilistikos pokyčiais tokia buvo visame kūrybiniame kelyje. Kalinėto vario ir žalvario horeljefai, šviesos ir tamsos kontrastais bei dinamiškai modeliuota forma perteikiantys gamtos gaivališkumą, atliepė 8-ojo dešimtmečio dekoratyvinėje dailėje vyravusią gyvosios gamtos formų stilizavimo tendenciją („Paukščių takas“, „Visata“, „Debesis“, „Sprogi-mas“). 9-ajame dešimtmetyje dailininkė tobulino mišrią savo kūrybos techniką: vienas ir tas pats kūrinys buvo kalinėjamas, ėsdinamas, graviuojamas, paviršiai – poliruoti, blizgūs ir juodinti bei nušveisti. Visais vario raudonumo atspalviais, išgautais kaitinant vieną kurią metalo plokštės vietą, suliepsnojo gaisai diptike „Saulėlydis“. Pasinaudodama sinestezijos galimybėmis, iš

vizualiai „šalto ir „kieto“ aliuminio dailininkė sukūrė „Šerkšną“ – didelio formato plokštę, graviravimo technika išgaudama išpūdingai žėrinčių ledo raštų tekstūrą. Aliuminio reljefas auksaspalvio žalvario fone pasirinktas sniegynų ir akinančios šviesos vaizdinui „Kalnų viršūnėse“.

10-ajame dešimtmetyje menininkė jau beveik nebekūrė pano interjerams ir eksterjerams. Kiek pakito stilistinis ir semantinis kamerinio formato plokščių diapazonas. Radosi hedonistiškos modernio stiliaus parafrazės („Moters portretas“, „Paukščiai“), estetinis turtingos faktūros žavesys („Banga“). Formavosi fragmentinė kompozicija, subtilūs tonai, šviesokaita – nesustabdomai tekančių pasaulio akimirkų chronotopas („Tolumos“, „Laiveliai“, „Skrenda“). Atsirado ir tvirta, santūri linija, perteikianti virš medžių guoto horizonte plytinčią sakralią erdvę („Saulė“, „Prisiminimas“). Visa tai byloja žinomą

Tiju Enė Vaivadienė, „Kalnų viršūnės“

tiesą – pasaulis yra gražus – ir padeda ją patirti. Kadaise estetikos mokslas laikė meną estetinės patirties šaltiniu...

DR. PILLĖ VELJATAGA, MENOTYRININKĖ, TIJU ENĖS VAIVADIENĖS DUKTĖ IR KŪRYBINIO PALIKIMO SAUGOTOJA

Pats gali šviesti

ATKELTA IŠ 1 PSL.

Gal todėl jie atrodo suglamžyti ar išsipūtę, juodi ar bespalviai, vangūs ar pikti: juoda pelikanžuvė, galinti praryti už save didesnį grobį, milžiniškas (iki 13 metrų ilgio) kalmaras, dugnu ropojanti velniažuvė, nuolat pražiojusi nasrus, prismaigstytus adatinių dantų, mažas vampyrinis kalmaras, kurio kūnas yra tik sienelės atviram burnos piltuvui. Tik niekas nėra matęs, ką jis į tą piltuvą siurbia keturių kilometrų gelmėje.

Ten dar daug kas neištyrinėta, bet bioluminescencijos reiškinyš žinomas – daugelis afotinės zonos gyvūnų skleidžia savo šviesą, kad priviliotų grobį. Štai ką reiškia Škarnulytės performanse dalyvavusių persirengėlių laidomi lazeriniai spinduliai. Akmeninėje ir raudonojoje fojė kaukėtos būtybės vaikštinėjo tarp žiūrovų, žvelgė jiems į akis, tarsi norėtų kažką pasakyti. Gal perduoti žinią, kad jie taps mūsų kaimynais, kai nutirpus Grenlandijos ledui pakils vandenyno lygis ir miestai atsidurs po vandeniu. Kad jie – tai mes giliajame laike.

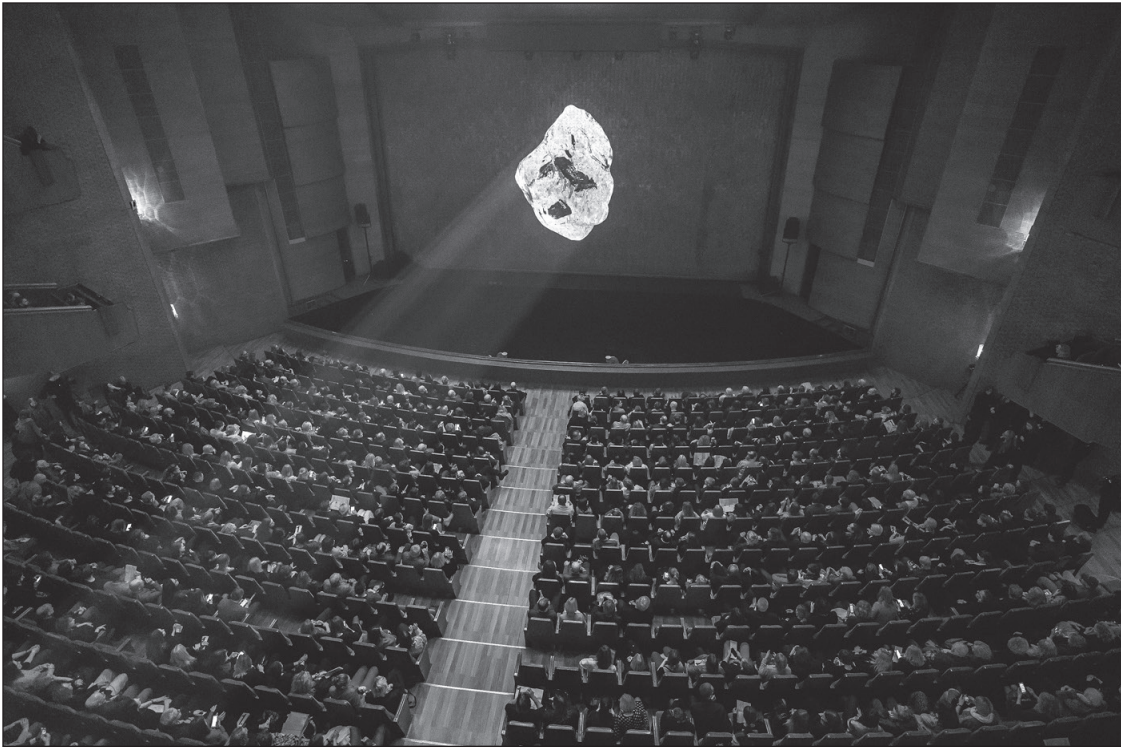
Dar teatro rūbinėje nuo dabarties atitrūkė žiūrovai turėjo keliauti per afotinės zonos lygmenis – iš akmeninės fojė pakilti laiptais į raudonąją, paskui – į auditoriją. Ta pati kelionė iš kasdienybės į šventę, kaip atėjus žiūrėti spektaklio, bet šįkart architektūra vaidina nepasiekiamas erdves ir laikus, architektūra – Škarnulytė tai pabrėžė – sukurta moters, Elenos Nijolės Bučiūtės. Prisimenu, kai 1974 m. pastatytas modernistinis teatras buvo ką tik atidarytas, man, vaikui, žinia, kad architektė – moteris, kėlė slaptą pasididžiavimą, nes jau tada mačiau, jog visus svarbius dalykus daro tik vyrai. Kai atėjus į spektaklį sušvisdavo didingos sietynų kaskados, raudonoji fojė virsdavo fantazijos erdve, iš kurios žvelgiant sutemęs miestas atrodė kitaip. Tik dabar, pabuvusi Škarnulytės performanse, supratau, į ką panašus tas „kitaip“ – į vandenyno gelmę, kurioje šimtų tūkstančių žmonių gyvenimai spingsi kaip reti ir nesusitinkantys grobio gaudytojų šviesuliai.

Todėl Operos teatras – itin tinkama vieta pradėti naująjį Vilniaus performansų festivalį, kurio tema – miestas. Šviesomis, garsais ir keistais personažais pakeitusi erdvę, Škarnulytė sugrąžino pamirštą nuostabą, nuo akių nubraukė nusidėvėjimo valktį. Tą vakarą sietynai buvo užgesinti. Juos kekė po kekės įvairiomis spalvomis nušviesdavo tai kylantis, tai besileidžiantis šviesos pluoštas, mums virš galvų sukūręs artėjančio ir toltančio paviršiaus iliuziją. Mes, kaip ir persirengėliai, jau buvome afotinės zonos gyventojai, dūstantys ne nuo oro trūkumo, bet nuo savo

pačių tankmės. Spoksodama į koralais paverstus sietynus, banguodama kartu su menamu vandens paviršiumi, vis žvilgtelėdavau į šalia esančio daugiabučio langus. Kažin ar mus kas nors mato iš ten? Gal šiandien teatras atrodo kaip akvariumas, į kurį suleistos žiūrovų žuvis plaukioja, vyksta vyksta – tai rankinuku, tai karoliais – nematomo stebėtojo džiaugsmui?

Šviesos efektus, bendravimą su keistomis būtybėmis, kurios lipa ant raudono podiumo ir demonstruoja savo pavidalus kaip madas, galima suvokti paviršutiniškai. Kaip reginių kultūros susiliejimą su meno lauku, ypač dėl to, kad norint tai įgyvendinti reikalingi dideli pinigai. Dalis susirinkusios publikos nebūtinai net žinojo, kur atėjo, kas yra performansas ir kuo jis skiriasi nuo teatro. Jutau tarsi laukimą, kada gi bus tikrasis spektaklis, nors jis jau vyko, architektūra buvo inscenizuojama, turėjai dalyvauti vaizde žingsnis po žingsnio. Ne tik užsiganėdinti šviesos efektais ir garsais kaip karštu šokoladu bufete. Bet galiausiai pašnekesius vis tiek pertraukė balsai – balkone visą tą laiką lūkuriavusio juodų figūrų choro murmesys, lūpomis kuriamas vandens pliupsėjimas, ošimas, riksmas, keliaujantis išilgai fojė pirmyn atgal, tarsi virš bangų blaškytųsi grobio ieškantys jūriniai paukščiai. Nuo tų garsų nugaraėjo pagaugais, o šalia manęs stovinti moteris staiga visa įsitempė ir ėmė klykti kartu su choru – kaip žuvėdra, besiveržianti pakilti ir prisijungti prie būrio.

Pagaliau pasiekus auditoriją laukė trečiasis performanso lygmuo – filmas „Afotinė zona“, kurį Škarnulytė sukūrė 2022 m. Venecijos bienalę lydinčios parodos „Penumbra“ užsakymu. Neperžvelgiamame

A. VASILENKO NUOTRAUKOS

vandenyje lėtai plūduriavo medūzos ir kiti padarai, kurių nesugebėčiau įvardyti, aukštyn lyg jūrų dievo sėkla šovė žuvelių kirčiai. Jų galvos švytėjo, kartais visas kūnas pagaudavo blyksnį. Prie jų prisijungė į sceną išliaužusi (nes žuvis uodega neleidžia vaikščioti) undinė-Škarnulytė, iš kūno skleisdama spindulį – gal ne aukoms gundyti, bet susisiekti su prarastu buvimu po saule. Tačiau net ir čia, Ramiojo vandenyno povandeninius kalnus, pasiekia žmonių sukurti mechanizmai. Jie tyrinėja, baksnoja, siurbia grunto pavyzdžius, atsilaužia povandeninio traškučio gabaliuką išsprogdindami dulkių debesį, o jų išsigandę krabai susimeta į krūvą ir meldžiasi iškėlę žnyples tarsi archajiniai pagonyš. Tuo metu povandenio plepsėjimą, burbuliavimą ir ūkimą ataidi žmonių balsai, tarsi jie jau būtų kažkur netoliese, jau

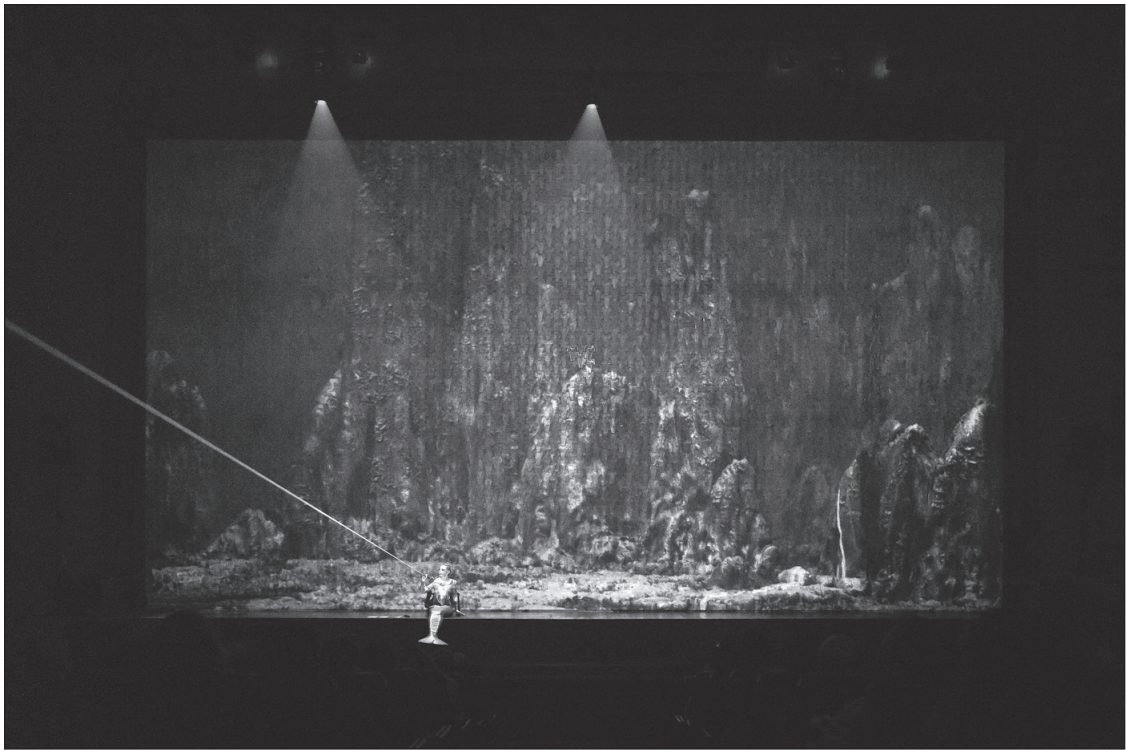
netrukus užplūsiantys šią nežinomybės zoną (muziką kūrė Jokūbas Čižikas ir Emilija Škarnulytė). Štai suskamba dvi orkestro duobėje laukusios arfos, per aklaus povandeninius kalnus braukia iš kažkur atsiradęs lazerio spindulys, išeina iš ekrano ir keliauja per žiūrovų veidus – susieja juos ir mus, paverčia mus vandenyno bendruomenės nariais.

Ekraną užpildžiusioje gelmėje banguodama kartu su medūzomis ir kitais keistais gyviais prisiminiau Kurto Vonneguto romaną „Galapagai“, kuriame naujas virusas sunaikina žmonių vaisingumą, tad visi išmiršta, išskyrus keistų sutapimų dar prieš pandemiją į Rozalijos salą nublokštą nepažįstamųjų grupelę. Per milijoną metų jie išsivysto į plaukuotus (nes Hirošimos bombardavimo aukos anūkė pagimdo plaukuotą dukrelę) padarus, panašius

į jūrų liūtus ar diugonius, kuriuos pamatę senovės jūreiviai išsivaizduodavo moteris su žuvies uodega, t.y. undines ir sirenas. Kad būtų lengviau plaukioti, buvusių žmonių galvos sumažėja ir į jas nebetelpa didžiulės smegenys – visų nelaimių priežastis. Undinės tik laigo po vandenyną ir dauginasi, joms nerūpi išsivalvojimai ir išvedžiojimai.

Vonnegutas perspėja apie savo egzistencijos pagrindą naikinančios žmonijos likimą juokaudamas, Škarnulytė – surengdama akistatą su vandenyno gelmių gyventojais. O tas žiūrovų galvomis kelis kartus perbėgęs raudonas spindulys galbūt mus nuskenavo, kad būtų iš ko ateityje gaminti hibridines būtybes – tuos pačius mus, bet jau prisitaikiusius gyventi povandeniuose miestuose. Garsai, gundanti ir bauginanti bekraščio vandens terpė, taip pat šviesa kuria mitinį pasakojimą apie tai, kas bus ir net jau po truputį gimsta.

Jaučiau, kad ne visa salėje susirinkusi publika sulaukė, ko tikėjosi. Operos teatre įprasta pasinerti į pasakojimą, išgyventi dramą, o čia – performansas, vizualiųjų menų žanras, kai veiksmų scenarijų turi susidėlioti savo galvoje ir išgyventi savo fantazijas. Šįkart trinario reginio perkeista teatro architektūra man išliks atmintyje kaip giliojo laiko metafora, vienu metu šviesos pluoštą nukreipianti ir į praities evoliuciją, leidusią susikurti keisčiausioms gyvybės formoms, ir į ateitį, kai mūsų pačių likimas tampa nenuspėjamas. Ir nors mąstymo apie hiperobjektus pagrindas yra ekologinė katastrofa, Škarnulytės vizija nuteikia viltingai, nes padeda tokią ateitį pamatyti kaip galimybę. Esi dugne, trūksta oro, slegia, nėra šviesos, bet pats gali šviesti ir kurti naujas formas.

Mara

Darkart apie VI tarptautinę šiuolaikinio metalo meno bienalę „METALOfonas: vietos atmintis (2022)“

Taikomosios dailės muziejuje

VIKTORIJA MIŠTAUTAITĖ

Pagal senovės baltų tikėjimą, nuo rudens lygiadienio prasideda Maros periodas – poilsio, atmirimo ir tamsių jėgų metas. Buvo tikima, kad šiuo laikotarpiu visa, kas nepasiruošę tęsti gyvybės ciklo, privalo mirti. Žiemojimas – šiuolaikiškai jausmas žodis, po jo patalais slepiasi mums ypač reikalingi (bet sudėtingi) veiksniai: sulėtėjimas, susikaupimas, apsilvalymas, pabuvimas su savimi ir t.t. Tačiau kas lieka, kai išsineriame iš senos odos? Improvizuotas atsakymas – vietos atmintis. Būtent ją jautriai tyrinėja taikomios dailės muziejaus angare įsikūrusi VI tarptautinė šiuolaikinio juvelyrikos ir metalo meno bienalė „METALOfonas“.

Visą tamsųjį laikotarpį veikiančioje parodoje mūsų vidines žieves narsto bei skausmingai nervų šakneles apnuogina kiekvieno iš dalyvaujančiųjų kūrybinė išpažintis. Forma veikia jausmus, architektūra paklūsta garsui, o šis iššaukia aidą viduje. Įdarbintas akmuo, medis, cementas, audinys, metalas ar įvairios relikvijos „įgyvybina“ prisiminimą. Jausmo, tapatybės, žmonių, vietos (vaikystės, tėviškės, atotogų, citrinmedžių, figų, apelsinų, susapnuotos, tranzitinės, prarastos, įsivaizduotos ar niekada neegzistavusios), iščių, kvapo, maldos, garso, veiksmo. Menininko žodis čia tampa lemiamu mediatoriumi, gebančiu perduoti lankytojui ranos prisilietimo, gedulo, skausmo, jūros dvelkso pojūčius. Įsipynęs į sakinius jis klausia apie gintaro atmintį, akmens prigimtį ar, priešingai, sukuria kitos krypties atmintį (menininkė Jussi Järvinen pristato seges, sukurtas pagal fotografijas, darytas intensyvios gyvulininkystės ūkiuose, taip siekdama sukurti atmintį apie nežmogiškų gyvūnų, kurių jau nebėra, gyvenimus).

Šimto keturiolikos dalyvių kūrinių serijos-kolekcijos išdėstytos ant baltų, erdvėje plūduriuojančių putplasčio plokščių. Šios atrodo kaip minčių debesys. Bet geriau įsižiūrėjus, o jei kalbame apie savo prisiminimus – juos įsisąmoninus, plokštės yra pritvirtintos vos matomais troseliais nuo lubų ir „įžeminamos“ ant grindų esančiais betoniniais blokais. Darbų ekspozicijos kabo gana žemai, t.y. lankytojui norint perskaityti ar pamatyti kūrinių reikia gerokai pasilenkti, susikūprinti ar atsitipti, bet man šis parodos architektės Simonos Sigitos Paplauskaitės sprendimas patinka, nes viskas matyti lyg iš vaiko perspektyvos. Skamba kaip deramas priartėjimas prie smulkių gabaritų, išjaustų ir prestižiškai išdirbtų meno kūrinių. Pabūti su jais, prigulti

(rekomenduotina ne tik vaikams, bet ir suaugusiems) ar videokūriniams pažiūrėti yra suformuotos jau tūrinės (tos pačios medžiagos) salos.

Tam, kad iškiltų ledkalnis, vandenyne (po apačia) turi susiformuoti daug sluoksnių. Dažnu atveju būtent toks nematomas, bet šiuo kartu itin jaučiamas, yra parodos kuratorės Jurgitos Ludavičienės, dailininkės Linos Bastienės ir architektės susikalbėjimas bei nuveiktas didelis darbas. Erdvėje jaučiama vandens atmosfera (kviečianti panirti į savuosius prisiminimus), o ją dar labiau sustiprina mediatyvus garso takelis. Ir Andrea Wagner (Vokietija, Nyderlandai) juvelyrikos kūrinių tekstas: „Vanduo žemėje egzistavo nuo amžių amžinųjų. Kiekviena molekulė daugybę kartų virto skysta, kieta, garine – visa ko dalimi. Vanduo – tai gyvybė. Vanduo išlaiko rezonansą, holistinę atmintį apie tai, kur jis buvęs – ir gera, ir bloga. Kiek atspindinčios šviesos, kiek saulėtekų, kiek saulėlydžių, kiek audrų gali sugerti vanduo? Kokie prisiminimai slypi vandenyje, atsiradusiame ištirpus nepaliestajam Antarkties ledui? Kokia išmintis gali išsikristalizuoti vandenyje?“

Janne K. Hanssen (Danija) savo kūrinyje „Šeimos vakarienė“ ekspozicijoje pridaigstytą šilkinę apsauginę rankovę, keksiuko formelę, servetėlę, suskulptūrintą šakutę, prie kurių rašoma: „Mano sukurti papuošalai kalba apie asmeninę erdvę tarp to, ką prisimename, ir to, ką užgniauziame. Kūriniuose nėra nepajudinamų faktų, jie verčiau nurodo į mus formuojančius prisiminimus ir konkrečių akimirkų sudėtingumą, užfiksuotą fiziniu pavidalu. Po šeimos vakarienės lieka prisiminimas apie įvykį. Kalbant apie papuošalus, juose prisiminimai išsaugomi ir iššifruojami pojūčiais, taip sukuriant ryšį tarp laiko ir vietos.“

Danni Schwag (Vokietija) pristato papuošalus, sukurtus pagal žmogaus organus (iš perlamutro ir dirbtinio rago): „Organai, turintys tam tikrą apibrėžtą vietą kūne. Jei toje vietoje kažkas negerai, viskas susijaukia. Atsiminimai apie laiką, kai viskas buvo paprasta, sustiprėja dėl patirtų pokyčių.“

Jeanine Van Der Linde (Nyderlandai) savo dekoruotais dirbiniais skaudžiai iki pat šaknų pabrėžia vis prastesnę ekologinę situaciją: „Su kiekviena atplaukiančia banga atstumas tarp žmonių ir gamtos didėja. Nepaliesto pajūrio prisiminimai nusinešami plastiko užterštų potvynių ir atoslūgių.“

Ypač paveikus Johannos Törnqvist (Švedija) dirbinių komplektas. Sukurti tarytum šarvai-papuošalai iš tuščių įvairių tablečių pakuočių. Jos susiūtos tarpusavyje, blizgios, o iš toli primena kaklo papuošalą ir prabangias riešines. Deja, šių ritualinių papuošalų apsauga, pasak autorės, reikalinga ne tik mums: „Vietos veikia mus, bet labiausiai tai mes, žmonės, veikiamo vietos. Vietos atmintis netrukus turės būti atkurta iš naujo, nes pasaulis nuolat keičiasi. Mes kariaujame, kovojame su pandemijomis ir eikvojame gamtos išteklius. Vietos atmintis yra viduje slypintys prisiminimai.“

Čia pat vaikystės prisiminimus sučiumpa, močiutės sausainių kvapą ir tą mėgstamiausią lėkštutę su auksiniais krašteliais dovanoja Deimantės Kiesutės (Lietuva) apykaklės. Jos – tai senovinio rašto ir formos lėkštės, menininkės vaizduotėje virtusios kaklo papuošalais: „Aš noriu atminti. Iki pačių smulkesnių neuronų galūnių įsirežęs vaizdas – ornamentuotais kraštais, „paukuotais“ apvadais mane grąžina ten, kur saugu, pas ją. Prisiminti, turėti, neišmesti, laikyti, nešioti.“

Deimantė Kiesutė, „Apykaklės“ (fragmentas)

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Janne K. Hanssen, „Šeimos vakarienė“ (fragmentas)

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Urmis Lüūsas (Estija), radęs spintelę, pilną siuvinėtų staltiesių, nusprendė tęsti tai, ką buvo pradėjusi jo močiutė: „Dygsnis po dygsnio studijavau jos darbą ir įvaldžiau savo įgūdžius. Tai tapo tarsi pokalbiu tarp dviejų pasaulių. Pagaliau galėjau perskaityti močiutės siūles taip, kaip muzikantai skaitė natas. Mudu vėl buvome kartu.“ Na, o bienalės lankytojai turi privilegiją pamatyti Lüūso darbo rezultatą, tai, ką gautume

sujungę tendencijas, vidujybę ir besiskverbiančią prigimtį. Kitaip sakant, šioji tokį, patrauklų unikalumą.

„Prisiminimai išskyla, kai atsistatymo dėka susikerta žmonių keliai“, – rašo Rikke Lunnemann (Danija) apie nedidelę valtį, pagamintą iš 18 karatų aukso, sveriančią lygiai 0,122 gramo ir inkrustuotą 122 mažais deimantais – po vieną kiekvienam tą naktį valtyje plaukusiam žmogui. Autorė detalčiai aprašo tikrą istoriją, kai 1979-ųjų gruodį laivas „Ms Simba“ dalyvavo gelbėjimo operacijoje Pietų Kinijos jūroje, pastebėjus avarines raketas iš nedidelės valtys su vietnamiečių pabėgėliais (Lunnemann tėtis buvo Danijos laivo vyriausiasis pareigūnas). Ir po keturiasdešimt metų menininkės tėtis netikėtai sužino išgelbėtų žmonių likimą. Gyvenimas vis dėlto yra geriausias kuratorius.

Pripažįstu, šioje bienalės ekspozicijoje mane valdė žodis ir tik po to – jį apsipynęs vaizdas. Dar vėliau kartu jie tapo neatskiriama – įkalta, įsiūta, įverta, išgauta formoje mintimi. Ši paroda moko išbūti, sustoti, pasinerti į kiekvieną milimetrą ar atrasti tą savąjį karatą. Dar truputį pabūti žiemoje ir sulaukti Gajos (gyvybės klestėjimo, šviesių jėgų meto) periodo.

Ekspozicijos fragmentas

G. GRIGENAITĖS NUOTR.

Paroda veikia iki vasario 28 d.

Mūsų tapatybė yra daugybės santykių rezultatas

Michelle Williams apie „Fabelmanus“

Lietuvoje jau rodomas naujausias Steveno Spielbergo filmas „**Fabelmanai**“ („The Fabelmans“, JAV, Indija, 2022), atvirai pasakojantis apie režisieriaus gyvenimą – jo žydišką kilmę, šeimos paslaptis, brendimą ir susižavėjimą kinu. Spielbergo filmas padarė ne vieną perversmą kino istorijoje, kuri dabar neįsivaizduojama be „Nasrų“, filmų apie Indianos Džounso nuotykius ar „Šindlerio sąrašo“. „Fabelmanus“ režisierius planavo jau prieš dvidešimt metų – norėjo parodyti, kokią įtaką menininko raidai turi tėvai. Tačiau filmas galėjo atsirasti tik po tėvų mirties – Spielbergas nenorėjo ižesti jų jausmų. Mama mirė 2017 m., tėvas – 2020 metais. Prisidėjo ir pandemija – pertrauka filmavimo aikštelėse leido greičiau užbaigti scenarijų. Jį režisierius rašė kartu su garsiu amerikiečių dramaturgu ir ne vieno scenarijaus autoriumi Tony Kushneriu.

„Fabelmanų“ veiksmas nukelia į 6-ojo dešimtmečio pradžią. Penkerių metų Semas kartu su tėvais pirmą kartą atsiduria kino teatre ir yra taip sukrėstas pamatytos traukinio avarijos, kad beveik sulaužo savo žaislinį geležinkelį, bandydamas atkurti ją namie. Mama pasiūlo avariją nufilmuoti 8 mm kino kamera. Pamažu vaikiškas Semo susižavėjimas perauga į viso gyvenimo aistrą kurti filmus.

Ne vieną filmą kartu su Spielbergu kūres operatorius Januszas Kamiński viliasi, esą „filmas padės suprasti, kad kinas Stevenui yra autoterapija. Taip jis dorojasi su gyvenime patirtu skausmu. Manau, iš to kyla ir jo sėkmė. Filme „Pasaulių karas“ Tomo Cruise'o veikėjas kovoja su kosmoso mašinomis. Bet juk tai pirmiausia pasakojimas apie tėvą, bandantį rasti bendrą kalbą su vaikais. Šios temos Spielbergo kūryboje visada buvo ryškios: santykiai su tėvu, besąlygiška motinos meilė, pritarimo paieškos, kupinas vaikiško naivumo žvilgsnis į pasaulį. Taip pat ir paprasta tiesa, kad žmogus pažįsta save tik patekęs į sunkias situacijas.“

„Fabelmanuose“ Spielbergas tiksliai atkūrė savo vaikystės namus Naujajame Džersyje, Arizonoje ir Kalifornijoje. Filmas apima didelį laiko tarpą ir baigiasi 1965-aisiais, kai devyniolikmetis Spielbergas pasipriešino tėvo valiai ir metė studijas koledže, kad po dvejų metų pasirašytų sutartį su studija „Universal“. Priešingai nei dauguma filmų apie menininko kelią, „Fabelmanai“ pasakoja apie tai, ko būsimą režisierių išmokė artimieji ir pirmiausia mama Leah Adler.

Nuo penkerių metų ji mokėsi groti fortepijonu, studijavo konservatorijoje bei ekonomiką Sin-sinačio universitete. Su inžinieriumi Arnoldu Spielbergu susituokė 1945-aisiais. Šeima augino keturis

„Fabelmanai“

vaikus, gyveno Naujajame Džersyje, kur Leah turėjo dailės galeriją ir rengdavo koncertus – grojo fortepijonu. Santuokos neišgelbėjo nė persikraustymas į Kaliforniją, ir nors skyrybos vidurinės klasės žydų šeimoje tada vis dar buvo smerkiamos, Spielbergai išsiskyrė. 1967 m. Leah ištekojo už Bernie Adlerio. Iš pradžių jie gyveno Arizonoje, paskui persikėlė į Los Andželą, kur atidarė netrukus mieste išgarsėjusį košerinio maisto restoraną „The Milky Way“. Mėgstamas Leah Adler posakis buvo: „Pyktis – labiausiai energiją sekinantis jausmas. Būk gera sau.“

„Fabelmanai“ jau pelnė ne vieną „Auksinį gaublį“ ir „Oskaro“ nominaciją. Spielbergo motiną suvaidino Michelle Williams. Pateikiame jos interviu žurnalui „Wysokie Obcasy“ fragmentus. Su aktores kalbėjosi Arturas Zaborskis.

Ką reiškia vaidinti artimą režisieriui žmogų?

Atvirai sakant, tai neįtikėtina patirtis. Šalia buvo žmogus, žinantis atsakymą į kiekvieną su mano heroje susijusį klausimą. Nebuvo taip, kad kartu svarstytume, kaip dabar pasielgtų mano herojė. Stevenas labai gerai supranta savo motiną, tad jei tik kildavo abejonių, kaip turėčiau vaidinti, jas iškart išsklaidydavo. Kuo ilgiau buvome filmavimo aikštelėje, tuo daugiau Stevenas pasitelkdavo prisiminimų. Šis filmas jam buvo lyg keksiukas Proustui – padėjo

„Fabelmanai“

persikelti į anksčiau uždarytus savo atminties užkaborius.

Ar jūsų tai neapsunkino? Įžengėte į filmavimo aikštelę su tam tikra savo herojės vizija, bet režisierius vis pridėdavo naujų faktų.

Taip nebūna, kad pirmą dieną filmavimo aikštelėje jau turėčiau iki panagių sukurtą savo personažą. Vyksta procesas. Tai, ką darė Stevenas, buvo geriausia dovana, kokią galėjau gauti. Tai buvo jo asmeniškai prisiminimai, tad jaučiausi išskirtinė, nes jis norėjo tuos prisiminimus patikėti man. Pamenu, kaip jis priėjo ir pasakė: „Norėčiau, kad šioje scenoje įsivertum mano mamos auskarus.“ Arba pertraukdavo sceną žodžiais: „Žinai, ji truputį atlošdavo galvą, kai nuskambėdavo panašus klausimas.“ Pamenu, vienai scenai jis man davė mamos vėrinį. Tokią akimirką jaučiausi artimesnė savo herojei ir žinojau, kad Stevenas nori ją perteikti tokią, kokia buvo, o ne tokią, kokią pats įsivaizduoja. Sunku patikėti, koks tvirtas jo meilės motinai pagrindas. Mano nuomone, tai gražu. Filmas svarbus, nes vis dar mažai turime istorijų, kuriose sūnūs atiduoda pagarbos duoklę motinai, – dažniausiai jie pasakoja apie savo tėvus ar kitus nusipelnčius šeimos narius vyrus bei jų pasiekimus. Stevenas pasakoja apie tą, kuri juo rūpinosi, palaikė ir mylėjo.

Svarbi filmo dalis yra Spielbergo tėvų skyrybos.

Žinojau, koks asmenišką jam šis projektas. Manau, kad filmas yra perpildytas meilės. Kad tai nėra filmas apie skyrybas, tik apie ryšį, tam tikrą jo etapą. Mane sujaudino, jog skyrybos įvyksta ne todėl, kad miršta meilė. Filmas rodo, kad meilė išliko, kad ji neužgeso, bet jiems nepavyko rasti kito sprendimo nei išsiskyrimas. Tai ir tėvų meilė vaikams, kuriems tas sprendimas yra skriauda. Mūsų personažų aplinkybės ir veiksmai labai skausmingi. Filmavimo aikštelėje dažnai prisimindavau posakį: „Tik meilė gali sudaužyti tavo širdį.“ „Fabelmanai“ man padėjo suvokti, koks jis liūdnas.

Jūsų herojė skiriasi su vyru, bet išsiskyrę jie nenutraukia ryšių. Ar Spielbergo tėvai taip pat liko draugai?

Jausmai, kuriuos jie jautė vienas kitam, neišnyko, tik pakeitė formą. Spielbergo tėvas ir motina draugavo iki pat mirties. O juk buvo nebe jaunuoliai – jis išgyveno 103 metus, ji mirė 97-erių. Tai, kas rodoma filme, – tik jų gyvenimo vidurys. Todėl ir nesakau, kad „Fabelmanuose“ rodome ko nors pabaigą, tai tik nauja pradžia, kažko kito atsiradimas.

Regis, Leah Adler buvo temperamentinga moteris, nesirūpinti, ką apie ją mano kiti. Net būdama garbaus amžiaus ji mėgo šokti.

Galėjau pamatyti vaizdajuostę, kurioje ji šoka būdama 95-erių! Ji niekad nebuvo profesionali šokėja, nesimokė judesio nei ritmikos. Tiesiog tai joje buvo. Įsikūnydama į ją supratau, kad taip ji išreikšdavo savo laisvės pojūtį. Judėdama muzikos ritmu ji liaudavosi laikytis tada dominavusių taisyklių – viso to etiketo, kas esą tinka tam tikro amžiaus vidurinės klasės moteriai, kas ne. Nustebino, kad savamokslė gali taip gerai šokti. Jei prieš atsidurdama „Fabelmanų“ filmavimo aikštelėje nebūčiau vaidinusi seriale apie Gwen Verdon („Fosse/Verdon“, 2019) ir nelankiusi intensyvių šokio kursų, greičiausiai būtų tekę lankyti šokių pamokas, tai būtina šiam vaidmeniui.

Esate perfekcionistė?

Jei jau ko imuosi, suteikiu gyvybę kokiai nors herojei, noriu būti kuo įtikinamesnė. Leah nebuvo šokėja, tačiau judėjo taip, tarsi ja būtų. Šiam vaidmeniui neprivalėjau mokėti puikiai šokti, bet jei nebūčiau judėjusi taip, kaip ji, nebūčiau jos perteikusi ekrane. Choreografijos galima išmokti greitai,

tai techniškai, išmokstamas uždaviny. Bet čia buvo svarbu atrasti šokyje laisvę, sklidusią iš Leah. Buvo ramu, kad susidorosiu su šokiu fiziškai, kūniškai, tačiau iššūkis buvo rasti savyje šokėjos sielą.

Jaunąjį filmo herojų tėvų skyrybos įkvepia kurti filmus. Svarsčiau, kaip Spielbergas mąsto apie tėvo ir motinos išsiskyrimą.

Užtenka pamatyti kelis jo filmus, kad įsitikintum, jog tai tema, prie kurios jis nuolat grįžta. Be abejo, ši sunki patirtis tapo jo meniniu varikliu. Filme yra scena, kai tėvas sako sūnui: „Prisimink, kad kinas turi likti tavo hobiu. Turi rasti tokių užsiėmimą, kuris leistų turėti atitinkamą pragyvenimo lygį. Labai sunkiai dirbau, kad būčiau, kur esu. Mano tėvai nenuėjo taip toli, o tu privalai, tau negali nepasisiekti.“

Jūs – trijų vaikų motiną – ši scena taip pat privertė susimąstyti?

Joje jaudina ir verčia susimąstyti tai, kad savo atžalas sugebame stumti link svajonės ir kartu – kuo toliau nuo jos. Ji priminė pokalbius su mano tėvais. Filmavimo aikštelėje Spielbergas prieidavau prie manęs, prie tėvą vaidinančio Paulo Dano ir kartodavo: „Tik atminti, kad tai jūs mane sukūrėte. Jūsų dėka esu tas, kas esu dabar.“ Kalbame ne tik apie jo tėvus, bet ir apie dėdę, kaimyną, draugą. Stevenas žino, kad mūsų tapatybė yra daugybės santykių rezultatas, tai ir stengėmės parodyti „Fabelmanuose“. Filmas tikrai nėra didžio režisieriaus sau pastatytas paminklas – tik blaivus pasakojimas apie tai, iš kur jis atėjo ir kaip tapo vienu didžiausių svajotojų tarp kinematografininkų, paveikusių kiekvieno vienaip ar kitaip su kinu susijusio žmogaus gyvenimą.

Kaip paveikė jus?

Man gilų atspaudą paliko filmas „Saulės imperija“, kurį pamačiau būdama paauglė. Tai buvo pirmas gyvenime matytas filmas suaugusiems. Žinoma, tada buvau per jauna jį žiūrėti. Pamenu, iš seanso išėjau jausdama, kad pasielgiau taip, kaip neturėčiau elgtis. Svarsčiau, ar dabar jau galiu laikyti save ramybės drumstėja, ar jau oficialiai tapau nemandagia mergaite ir kokios bus to pasekmės. Tačiau daug svarbesnė buvo bendravimo su šiuo neįtikėtinai gražiu, išmintingu filmu patirtis. Kai kurie vaizdai ilgam liko atmintyje. Todėl labai didžiuojuosi, kad esu „Fabelmanų“ dalis, nes žinau, kad ir šis filmas paliks savo pėdsaką žiūrovams.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Pelių kronikos

Nauji filmai – „Man viskas gerai“

ELENA JASIŪNAITĖ

„**Man viskas gerai**“ (Lietuva, 2021) – antras režisieriaus Ernesto Jankausko ilgametražis vaidybinis filmas. Gero-kai užtruko, kol filmas pasiekė Lie-tuvos kino teatrų ekranus, tačiau po pandemijos bandančiame atsigauti ir su naujais psichikos sveikatos iš-šūkiais susiduriančiame pasaulyje jis neprarado savo aktualumo.

Filmas prasideda chaosu – ste-bime naktinę audrą vidury jūros ir joje skęstančią vienišą moterį. Scenai pasikeitus ir veiksmui per-sikėlus į modernią laboratoriją, ne-trunki suprasti, kad anksčiau ma-tyti vaizdai – pagrindinės filmo veikėjos Marijos (Gabija Siurbytė) patirto panikos priepuolio vizuali-zacija. Jų filme netrūksta – Marijos pasaulį paralyžiuojantys panikos priepuoliai yra simptomas, turintis gerokai gilesnes ištakas. Todėl filmo režisierius su scenarijaus autore Bi-rute Kapustinskaite (bendraautoriai Ernestas Jankauskas ir Gabija Siur-bytė) žiūrovą veda per neramų Ma-rijos vidinį pasaulį, ieškodami jos ligos priežasčių ir būdo pasveikti.

Marija – jauna neuromoksli-ninkė, kartu su kolegomis jau ne vienus metus tyrinėjanti prie sa-videstrukcijos privedančią pelių elgseną. Moteris į savo asmeninę ir darbo aplinką sugrįžta po dviejų mėnesių pertraukos. Ji visiems pa-sakoja, kad laiką leido tolimame

Indijos paplūdimyje, tuo kel-dama artimųjų ir kolegų nepa-sitenkinimą – kur matyta mesti svarbų darbą dėl atostogų? Niekas neįtaria, kad iš tiesų laiką ji leido psichiatrijos klinikoje.

Marijos sugrįžimas nėra lengvas – tuo pat užgriūva savų ir svetimų rū-pesčių lavina. Kolega Karolis (Donatas Šimukauskas) pašalina ją iš projektą vykdančių tyrėjų sąrašo. Namie pa-sitinka mylimasis dirigentas Paulius (Andrius Paulavičius), kuris iš tiesų yra egocentrikas, nesuprantantis, kam galėtų būti svarbus Marijos ty-rimas ir kodėl ji vis dar nenori šeimos. Ligoninėje po šlaunikaulio operacijos gulinti akademikė motina (Nelė Sa-vičenko) kaltina dukrą neatsakingai (kokia gėda prieš akademinę ben-druomenę!) apleidus kelerius me-tus trukusį projektą. Brolio (Marius Repšys) šeima byra, o dukterėčia Anelė (Mija di Marco) kaip tik žen-gia į maištingą paauglystę – susikal-bėti su ja tampa vis sunkiau. Marija stengiasi padėti ir įtikti kiekvienam pamiršdama save, bet jos pastangos – bevaisės. Netrukus į Marijos gyve-nimą sugrįžta ir panikos priepuoliai.

„Man viskas gerai“ – tai frazė, kuria Marija kone automatiškai atsako kiekvienam paklaususiam, kaip ji jaučiasi. Tačiau akivaizdu, kad už lakoniško mandagumo sle-piasi ne tik noras nuraminti aplin-kinius bei save, bet ir baimė pasi-rodyti pažeidžiamai ir netobulai. Juk Marija, sėkmės lydima darbe,

turinti mylimą vyrą, didelę šeimą, tikrai neturėtų jaustis nelaiminga. Neabejoju, kad bent dalis žiūrovų stebėdami Mariją, kuri nuolat turi kam nors – šeimai, partneriui, moks-lininkų bendruomenei, sau – kažką įrodyti, lengvai atpažins save. Filmo kūrėjai puikiai perteikia šeimos (ir apibendrintai – visuomenės) modelį, pagal kurį viskas turi būti tobula, o baisiausia, kas gali nutikti, – tai ne-pateisinti svetimų ir savų, dažnai neadekvačių, lūkesčių. Marija patiria nuolatinį spaudimą būti tobula – to-bula darbuotoja, tobula dukra, tobula partnere. Nepateisindama keliamų lū-kesčių ji jaučiasi kalta ir nepakanka-mai gera, kad būtų mylima ir priimta, o tai savo ruožtu iš naujo įsuka ydingą panikos priepuolių ratą.

Filme matomi panikos priepuo-liai – Marijos fantazija. Jos realybės suvokimas staiga išsikreipia, mil-žiniškų guminių ančiukų, inkvizi-torių ir apokalipsės raitelių pilnų vizijų vaizdiniai sutirštinti, hiper-bolizuoti, net balansuojantys ties grotesko riba. Nežinia, ar toks ir buvo režisieriaus tikslas (panikos priepuolis juk neturėtų būti juokin-gas?), tačiau pasaulį staiga užliejanti spalvinių ir garsinių stimulų gausa, kontrastuojanti su tyliu, net ane-miška Marijos kasdienybė, leidžia suprasti, ką išgyvena jauna moteris.

Laboratorijoje Marijos augina-mos kelių kartų pelės, pasiekusios tam tikrą vystymosi tašką, nustoja veistis, rūpintis jaunikliais, juos

„Man viskas gerai“

A. SOLOMINO NUOTR.

mylėti ir galų gale ima vienos ki-tas naikinti. Nesunku suprasti, kad šios pelės – sumažintas jos pačios šeimos modelio ekvivalentas. Filmo pradžioje Marijos papasakoti faktai apie niūrią laboratorinių pelių ateitį po truputį skleidžiasi realiaame jos gyvenime. Tol, kol Marija pati su-vokia analogiją ir galų gale randa būdą užkirsti kelią iš pažiūros ne-išvengiamai apokalipsei. Deja, toji paralelė, per filmą suvokta ir paties žiūrovo, atrodo pernelyg paprasta, kad taptų kulminacine filmo scena, kai Marija, įsiveržusi į šventinę šei-mos vakarienę, išdėsto savo atlikto tyrimo rezultatus. Siužetas rutulio-jasi viena tiesia linija ir suvoktas pa-prastumas trikdo – trūksta besi-skleidžiančių potemių, antro dugno.

Po kulminacinės scenos įvyksta Marijos katarsis, su šeimos nariais užmezgami nauji ryšiai ir suval-domi vidiniai demonai – bent ku-riam laikui. Tik ar tikrai viskas taip lengva? Sunku atsikratyti ir įspū-džio, kad „Man viskas gerai“ – ne tik vienos linijos, bet ir vieno veikėjo filmas. Greta Marijos pasirodantys

veikėjai atrodo neišvystyti – tarsi būtų tik įrankiai jos baimėms ir būsenoms formuoti. Despotas mylimasis Pau-lius ir nuolat savo lūkesčius į dukrą projektuojanti motina – vienplaniai personažai. Kas juos, ypač motiną, pa-darė tokius? Ar tai – iš kartos į kartą perduodami lūkesčiai (Marijos mo-čiutė (Elvyra Žebertavičiūtė) nevengia priminti, kad mokslininku gali būti tik tada, jei esi genijus, kitu atveju geriau eiti gimdyti vaikų), kai kiekvienas nau-jas šeimos narys jaučiasi vis mažiau mylimas, geras ir reikalingas?

Iš tiesų „Man viskas gerai“ – gana paprastas filmas. Jis kalba apie vi-suomenėje gajų spaudimą pateisinti artimųjų lūkesčius ir baimę pripa-žinti, kad viskas yra ne taip, kaip norėtum. Apie meilės sau ir kitam trūkumą. Tačiau kartais paprasti sprendimai ir būna geriausi (kaip nutiko ir su Marijos pelytėmis, ku-rių likimo nepakeitė įmantrios neu-roendokrininės manipuliacijos). Ir kartais tas priminimas – kad būtum geras ir reikalingas, nereikia būti to-bulam, užtenka mylėti save ir kitą – yra būtent tai, ką reikia išgirsti.

Negalime leisti blogiui nugalėti

Nauji filmai – „Triukšmas“

AUGUSTĖ NALIVAIKĖ

Nuo vadinamojo karo prieš narko-tikus Meksikoje pradžios 2006 m., naujausiais skaičiais, šalyje be žinios dingo daugiau nei 100 000 žmonių. Tokie filmai kaip „**Triukš-mas**“ („Ruido“, rež. Natalia Beristáin, Argentina, Meksika, 2022) mums primena, kad už kiekvieno dingusio asmens slypi asmeninės ir šei-mos tragedijos skausmas, valdžios institucijų neveiksnumas, korup-cija ir ilgametė socialinė trauma. Šie žmonės nėra tik šokiruojantys statistikos skaičiai. Jau pirmuosiuose „Triukšmo“ kadruose stambiu pa-grindinės veikėjos Chulijos (Julieta Egurrola) veido planu tarsi siekiama patikinti, kad tikrai matome ir su-prantame jos skausmą, kad jos šei-mos tragedija neliks pamiršta kažko-kio teisėsaugos pareigūno stalčiuje.

Jau devyni mėnesiai, kai dingusi Chulijos dukra Gertrūda, meiliai šeimos narių vadinama Ger. Ji viena iš daugelio Meksikoje be žinios din-gusių asmenų, kurių bylos greičiau-siai taip ir nebus užbaigtos. Filmo

kūrėjai siekė aiškiai parodyti val-džios, ypač teisėsaugos, pareigūnų atsisakymą nuosekliai bei nuodugniai tirti Ger ir kitų be žinios dingusių žmonių bylas. Ne tik atsisakymą, bet ir korupciją bei baimę, kylančią dėl narkotikų mafijos grėsmės. Žiūro-vas mato, kad bylos tiriamos „lyg tarp kitko“, egzistuoja biurokratinis chaosas, todėl dingusių žmonių arti-mieji patys leidžiasi į dažnai pavojin-gas savo artimųjų paieškas ir kuria paramos grupes, kuriose kartojama mantra „tu ne viena/s“.

Chulija, paramos grupėje susipa-žinusi su žurnaliste Abrile (Teresa Ruiz), taip pat pradeda savaran-kiškai ieškoti dingusios dukters. Ji leidžiasi į klasikinę herojės kelionę, tarsi kokį nuotyki, kurio metu pro-tagonistę iš visų pusių puola blo-gosios jėgos. Jas privalu nugalėti ir pasibaigus kelionei rasti naują gyvenimo prasmę. Deja, šio filmo ir Meksikos „karo su narkotikais“ kontekste blogosios jėgos negali būti įveiktos, o pagrindinės veikėjos kelionė neturi laimingos, įkvepian-čios pabaigos. Bejėgiškumo jausmas, patiriamas daugumos filmo veikėjų,

sustiprinamas į pasakojimą įterpia-mais kadrais, kuriuose Chulija rėkia, bet žiūrovas jos negirdi. Taip simbo-liškai vaizduojama jos vidinė būseną – tragiška, skausminga ir negirdima tiek stebėtojui, tiek valstybės institucijoms. Kituose kadruose Chuliją taip pat matome sutrikusią, besiblaškančią plyname lauke, galbūt dykumoje. Taip greičiausiai siekiama parodyti kontrastą tarp Chulijos išorės, kaip ji atrodo kitiems – susitelkusi, ryžtinga, ir jos vidinio pasaulio, kuriame ne-beįmanoma pakelti skausmo dėl dingusios dukters.

Dažnai bergždžios, tačiau intensy-vios Chulijos pastangos surasti Ger įkvepia. Mano nuomone, filmo kū-rėjai norėjo parodyti, kad viltis – ski-riamasis žmonijos bruožas. Vis dėlto paskutinius filmo kadrus interpre-tuočiau kaip vaizduojančius visišką Chulijos psichologinį palūžimą. Kai nebeįmanoma susitaikyti su realybe, žmogaus protas pradeda kurti neįtikė-tinus scenarijus. Paskutines filmo mi-nutes žiūrovas leidžia su Chulija, kuri ką tik iš kažkokio „mafuko“ sužinojo, kad ieškoti Ger nebeverta, tarsi patvir-tindamas, kad jos nebėra tarp gyvųjų.

„Triukšmas“

Chulija iš susitikimo eina ištikta šoko ir patenka į feminisčių orga-nizuojamą protestą prieš femicidą – moterų žudymą. Ji kurį laiką blaš-kosi tarp protestuojančių moterų, kurias galiausiai apsupa policijos pajėgos, bandančios brutaliai nu-malšinti protestą. Chulija iš po-licijos pareigūno staiga sulaukia smūgio į galvą ir parkrinta ant žė-mės. Atsistojusi ji tarp moterų su kaukėmis ir jas mušančių polici-ninkų pamato Ger. Paskutiniame filmo kadre iš tolo matome Chuliją tuose pačiuose laukuose, kuriuose ji be balso rėkė, stovinčią su mer-gina, primenančia prarastą dukterį.

Moteris negalėjo pakelti skausmo supratusi, kad Ger nebegyva, to-dėl jos protas sukūrė alternatyvią, priimtinesnę istoriją, vaizduojančią Ger kaip protestų dalyvę.

Filmo pavadinimas neviena-reikšmiškai kontrastuoja su vaiz-duojamu valdžios institucijų ir kriminalinio pasaulio atstovų noru nutildyti aukų artimuosius, žurna-listus, kurie apie tai kalba, ir išlai-kyti *status quo*. Dingusių žmonių artimiesiems ir draugams valsty-bės institucijų tylą tampa nebepa-keliamą ir motyvuoja kelti triukšmą, protestuoti, rėkti. Negalime leisti blogiui nugalėti.

Didžiausia rizika

Krėslė prie televizoriaus

Yra filmų, kurie tūno giliai atmin-tyje, bet iškart sugrįžta, kai ant galvos užvirsta beprasmiška ir banali tikrovė. Tarp tokių filmų – vengrų režisierės Ildikó Enyedi „**Apie kūną ir sielą**“ (LRT, 4 d. 00.30, LRT Plius, 5 d. 00.40). Režisierė yra sakiusi: „Mano filmas – meilės istorija, bet ne tik tai. Rinkausi pasakoti meilės istoriją, nes tai pati stipriausia žmogiškųjų ryšių forma. Daug filmų pasakoja meilės istorijas, nes tai leidžia kalbėti apie daugybę dalykų, apie save ir apie kitus, apie tai, ką supranta visi, net jei nėra įsimylėję. Meilė – tai ekstremalus žmogiškumas. Taip, meilė yra didžiausia rizika, nes reikia visiškai atsiverti kitam, kad galėtum pasitikėti šiuo ryšiu. Bet dauguma žmonių to nedaro. Jie visada šiek tiek rezervuoti, pasirengę gintis. Gaila, nes meilė – geriausia, kas gali nutikti žmogui. Kai esi įsimylėjęs, matai viską, kas gražiausia ir subtiliausia mylimame žmoguje. Visiškai priimti kitą – ekstremali komunikacijos forma. Bet kartu tai ir sudedamoji žmogiškumo esmės dalis.“

„Apie kūną ir sielą“ veikėjai – Budapešto skerdykloje kontroliere dirbti pradedanti Marija (Alexandra Borbély) ir skerdyklos finansininkas Endrė (Géza Morcsányi) – jaučiasi autsaideriai, netikintys, kad gyvenimas gali pasikeisti. Marija – uždara, vieniša, net mįslinga. Ji lyg slepiasi nuo pasaulio. Tikrovėje gana pasimetęs Endrė stebi merginą. Ji jam patinka, bet abu nepasitiki vienas kitu. Tik abu naktį sapnuoja tą patį sapną – jame jie yra miško elniai. Skamba gal ir keistai, bet Enyedi visada pabrėžia, kad yra ištikima Carlo Gustavo Jungo sekėja ir jo

„kolektyvinės sąmonės“ koncepcijos išpažintoja.

„Apie kūną ir sielą“ Enyedi fiksuoja gimstančią meilę ir daro tai su humoru, kuris apsaugo nuo perdėto sentimentalumo. Šią funkciją atlieka ir skerdyklos darbininkais susidomėjusios psichoterapeutės linija, ir įvairios detalės. „Apie kūną ir sielą“ – lėtas filmas, kadrai tiksliai sukomponuoti, itin vizualūs. Dažnai prisimenu kadraį, kuriame ką tik nuo kojos nusiauta „atsitiesianti“ šliurė yra lyg ženklas, kad pradeda atsigauti Marijos siela. Kartu tai ir filmas apie atsivėrimą pasauliui, apie tai, kad meilė gali padėti nugalėti baimę pralaimėti, nusivilti. Žinoma, „Apie kūną ir sielą“ – gražus, sudėtingas, vidinės patirties reikalaujantis filmas.

Holivudo režisieriai pastaruoju metu pamėgo istorijas apie mirštančius paauglius, kurie paskutinėmis gyvenimo dienomis sužino tikrojo jausmo skonį. Tokių filmų kūrėjai gerai išmoko emocinio šantažo taisykles. Ne išimtis ir jauna Kanados režisierė Stella Meghie, kuri studijavo scenarijų rašymą, bet karjerą pradėjo kaip viešųjų ryšių specialistė Niujorko mados versle. Meghie kuria serialus, dirba teatre ir gerai žino, ko reikia žiūrovams.

Filmo „**Man esi viskas**“ (LRT, 4 d. 22.50) heroję Medę (Amandla Stenberg) kankina reta liga – jos organizmas negali apsiginti nuo išorinio pasaulio bakterijų. Ją gali prazudyti bet kas – vėjo gūsis, mylimo žmogaus prisilietimas, net svetimas kvėpavimas. Todėl Medės mama gydytoja namie sukūrė saugią erdvę. Medė jos nepaliko nuo tada, kai jai suėjo vieneri. Tačiau septyniolika

metų truncančią tvarką suardys žavusis Olis (Nick Robinson), kurio šeima apsigyveno kaimynystėje. Užteks vieno Olio žvilgsnio į Medę, kad suprastume, kuo gali baigtis ši istorija. Panašūs filmai man primena vienos scenaristės pasakojimą, kaip ji nesėkmingai bandė paaiškinti studentams, kas yra meilė, ir galiausiai pasiūlė jiems pagalvoti apie tai, ką jie jaučia gyvūnams, kad ir savo katinui. Man regis, mirtis panašiuose į „Man esi viskas“ filmuose iš dalies atlieka tokio pat katinio funkciją.

Esu senamadiškas žiūrovas, todėl stengiuosi nepraleisti Clinto Eastwodo filmų. 2019 m. sukurto ir tikra istorija paremto „**Ričardo Džiuvelo**“ (LNK, šįvakar, 3 d., 21 val.) mūsų kino teatruose, regis, nerodė. Ričardas (Paul Walter Hauser) – vienas iš milijonų amerikiečių. Gyvenime jis pasiekė nedaug, bet vis bandė vyti savo amerikietišką svajonę. 1996-aisiais jis buvo vienas iš olimpinių žaidynių Atlantoje apsaugininkų ir atkreipė dėmesį į įtartina krepšį. Krepšyje būta bombos. Jos nenukenksmino iškart, bet Ričardo dėka pavyko išvengti didesnių aukų. Iš pradžių spauda jį pavertė didvyriu, tačiau netrukus Ričardas virto Amerikos priešu, mat FTB ir žinias-klaida nusprendė, kad bomba buvo jo. Taip prasidėjo Ričardo Džiuvelo košmaras. Jis galėjo tikėtis tik kelių draugų, motinos ir vieno teisininko paramos...

„Ričardas Džiuvelas“ primena tortą – kiekvienas sluoksnius vis kitoks, bet visuma vientisa. Iš pradžių tai svajojančio tapti didvyriu vienišiaus studija. Tačiau Ričardas nėra emociškai ir psichologiškai

„Apie kūną ir sielą“

pasirengęs didvyrio vaidmeniui. Kartu filmas – tai ir beveik biblinė istorija apie ambicijas ir baisias jų pasekmes. Mat ambicijų turi ir FTB agentas Tomas (Jon Hamm), ir žurnalistė Keitė (Olivia Wilde). Tomas taip nori sugauti teroristą, kad gana greit pripažįsta Džiuvelą nusikaltėliu. Keitė svajojo tapti garsia žurnaliste, o tam, kad išgarsėtų, reikia „karštos“ temos. Todėl ji ir pakibo ant kabliuko apie apsaugininką teroristą. Visi trys personažai rodo, kuo baigiasi liguistas troškimas įgyvendinti svajones. Tačiau Eastwoodas pernelyg geras režisierius, kad jam užtektų paprasto veikėjo palyginimo. Jis leidžia ramiai tekėti pasakojimui, kurį nutraukia emocingi veikėjų monologai, ir tiki, kad žiūrovas pats padarys išvadas.

Skeptiškai vertinantieji JAV teisingumo sistemą, be abejo, pasakys, kad „Ričardas Džiuvelas“ – tai Amerikos etoso pašlovinimas. Gindamas Džiuvelą, teisininkas Vatsonas (Sam Rocwell) kovoja už tiesą ir žmogaus orumą. Eastwoodas rodo, kad sistema, garantuojanti JAV išlikimą, veikia gerai. Dabar, kai patriotizmas, ypač lietuvių kine, tapo madingas, ne vienas režisierius galėtų pasimokyti iš Eastwodo, kaip išlikti patriotu

ir kartu papasakoti savo šalies nepuošiančią istoriją.

Roberto Sedláčeko filmas „**Janas Palachas**“ (LRT Plius, 9 d. 21.33) sukurtas 2018 m., minint sovietų numalšinto Prahos pavasario penkiasdešimtmetį. Tai biografinis pasakojimas apie filosofijos studentą Janą Palachą, kuris susidegino Prahoje, VACLAVO aikštėje, protestuodamas prieš Varšuvos sutarties šalių invaziją. Filme rodomi paskutiniai Palacho (Viktor Zavadil) – ramaus, protingo, jautraus jaunuolio – gyvenimo mėnesiai, į kuriuos sutilpo ir prisiminimai apie vaikystę, meilę gražuolei Helenai (Denisa Barešová), studentų darbą Kazachstane bei Prancūzijos vynuogynuose. Filmo kūrėjai bando suprasti, kodėl Palachas susidegino, kodėl niekas, net artimiausi žmonės, neįtarė jo ketinimų, pamatyti, kada jis priėmė lemiamą sprendimą, bet herojaus veido išraiška nesikeičia visą filmą. Galime stebėti visas stiprias ir silpnas biografinio filmo puses, tačiau „Jano Palacho“ ydas padidina scenarijus, nesiūlantis gilesnių išvalgų ir nepasakantis nieko daugiau, nei žino visi.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kronika

Sandanso kino festivalio apdovanojimas už geriausią režisūrą – Marijai Kavtaradzei

Režisierės Marijos Kavtaradzės filmas Sandanso kino festivalyje laimėjo vieną pagrindinių prizų – lietuvių pripažinta geriausia režisierė už filmą „Tu man nieko neprimeni“ (angl. „Slow“).

„Dar sunku patikėti, kad pirmasis filmo pasirodymas pasauliui – toks sėkmingas. Esu dėkinga visai filmo komandai ir kiekvienam atskirai už šią kūrybinę kelionę kartu. Prasi-deda kitas etapas – filmas sutinka žiūrovą. Neįtikėtina, kad „Tu man nieko neprimeni“ iškart sulaukė tokio didžiulio įvertinimo būtent mano svajonių festivalyje – Sandanse“, – atsiėmusi apdovanojimą įspūdžiais dalijosi Kavtaradzė.

„Pirmieji filmo seansai visada ypatingi. Jautėmės labai gerai, patys dalyvavome kiekvienoje peržiūroje ir gavome daug meilės, gražių

žiūrovų atsiliepiimų. Įdomu, kad kaskart labai skyrėsi jų klausimai – žmonės filmą priima tikrai plačiai ir įvairiai, kiekvienas sau iš jo pasiima vis kažką kito. Bet viena tema kartojosi po kiekvieno seanso – žiūrovai labai gyrė aktorius. Nebuvo pokalbio, kad nebūtų paminėta puiki vaidyba“, – šypsosi režisierė, į festivalį vykusi kartu su pagrindiniais akto-riais Greta Grinevičiūtė ir Kęstučiu Cicėnu bei prodiusere Marija Razgute („M-Films“).

„Akimirksniu tampa klasika“

„Kavtaradzė sukūrė tokią subtilią meilės istoriją, kad ji tiesiog akimirksniu tampa klasika. Kruopščiai ištyrinėjusi asexualumą, vedama pagarbos nestandartiniams santykiams, ji abu pagrindinius veikėjus susluoksniavo jų kiekvieno savaip skirtingais būdais. <...> Nenuginči-jama Grinevičiūtės ir Cicėno chemija veikia kerinčiai. <...> Įspūdin-gas operatoriaus darbas ir stiprus garso takelis papildė ir taip stiprų filmą ir paverčia jį visišku lietuviško kino laimėjimu. „Tu man nieko neprimeni“ nėra įprasta romantinė

drama – filmas išsiskiria iš kitų, įnešdamas pokytį šiame atsinau-jinimo trokštančiame subžanre“, – recenzijoje filmui pagyrų negailėjo „into:screens“.

„Panašu, kad „Tu man nieko neprimeni“ norės parodyti nemažai festivalių. Tačiau svarbiausia, kad šis filmas gali Kavtaradžę įtvirtinti kaip dėmesio vertą vardą, taip pat jis gali turėti didelę įtaką dviejų nuostabių pagrindinių vaidmenų atlikėjų – naujokų Gretos Grinevičiūtės ir Kęstučio Cicėno – karje-roms. <...> Nei Grinevičiūtės, nei Cicėno filmografijos nėra gausios, tačiau jie puikiai atlieka savo vaidme-nis ir tai jiems turėtų padėti įsitvirtinti ne vien Baltijos šalyse“, – „The Film Verdict“ apžvalgoje rašė Boydas van Hooijis.

„Stulbina G. Grinevičiūtės ir K. Cicėno duetas“

„Galimybė žiūrėti, kaip puikūs aktoriai – tokie kaip Grinevičiūtė ir Cicėnas – juda vienas aplink kitą, yra tai, dėl ko mes vaikštome į kiną. O svarbiausia, kad jie praeityje palieka visus puikių meilės istorijų

skiriamuosius bruožus. Kavtara-dzės pateikiamas naujas požiūris į meilės istoriją yra ypatingas. <...> jos talentas atskleisti šių santykių niuansus yra tai, kas filmą „Tu man nieko neprimeni“ iškart paverčia svarbiu pasaulinio kino kūrinium“, – filmu žavėjosi Alanas Frenchas, „Sunshine State Cineplex“.

„Filme stulbina Gretos Grinevičiūtės ir Kęstučio Cicėno duetas – jie maksimaliai autentiškai perteikia sudėtingus savo personažų cha-rakterius. <...> Jie mus priverčia pajusti tą magnetinę trauką, kurią jų personažai jaučia vienas kitam, todėl sunku neįsimylėti šių neto-bulų žmogiškųjų būtybių“, – įspū-džiais dalijosi Akashas Deshpande-as, „High on Films“.

„Nuo pat pradžių esame Elenos ir Dovydo santykių liudininkai, patiriame jų pakilimus ir nuosmu-kius. Tai leidžia scenaristės ir reži-sierės Marijos Kavtaradzės dramą pajusti neįtikėtinai intymiai. „Tu man nieko neprimeni“ – tai įti-kinama meditacija apie šiuolai-kinę meilę“, – rašė Robas Aldamas, „Backseat Mafia“.

Lietuvoje filmas pasirodys rudenį

„Tu man nieko neprimeni“ šiuo-laikinio šokio šokėja Elena sutinka Dovydą – gestų kalbos vertėją, pa-skirtą vertėjauti jos rengiamose pa-mokose negirdintiems jaunuoliams. Jūdviejų ryšys staigus, dinamiškas, betarpiškas ir, nepaisant kasdienybės trukdžių, jie artėja vienas prie kito – platoniškas santykis virsta romanti-niu. Tačiau jiems susipinant vis glaudžiau, tampa vis sudėtingiau aukotis ir ieškoti kompromisų – kie-kvienas yra priverstas ieškoti savo dosnumo kitam ribų.

Šis filmas – antras Marijos Kavta-radzės pilnametražis darbas. Jos pirmojo kūrinio „Išgyventi vasarą“ (2018 m.) tarptautinė premjera įvyko Toronto kino festivalyje, o vėliau, pelnęs pripažinimą ir namie, fil-mas apkeliavo daugybę tarptautinių festivalių, sulaukė publikos ir žiuri apdovanojimų, jo rodymo teises įsi-gijo Italijos, Latvijos, Albanijos, Slo-vėnijos bei kitų šalių televizijos, taip pat Jungtinės Karalystės ir JAV namų kino platformos.

„M-FILMS“ INF.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Dariaus Žiūros paroda „Portretai“

Paroda „Ribos ir paraštės: socialinė kritika tarpukario Lietuvoje“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

iki 12 d. – Gedimino G. Akstino paroda „Nuogaliai“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Patricijos Jurksaitytės tapybos paroda „Iliuzoriumas“

Paroda „Iš Žemaitijos dvarų kolekcijų. Žemaičių muziejaus „Alka“ rinkinys“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Juvelyrikos ir metalo meno bienalė

„METALOfonas: vietos atmintis“

Sigito Virpilaičio paroda „Apie apyrankę“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Lygtis su nežinomaisiais. Lietuvos dailininkai Vokietijoje nuo 1945 m. iki dabar“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

iki 5 d. – tarptautinė paroda „100 metų: litas, latas, krona“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Tarptautinė paroda „1 000 000 žingsnių: Gintaro kelias nuo Romos iki Baltijos“

Vilniaus 700 metų jubiliejui skirta paroda „Aš esu vilnietis“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Archeologinių radinių paroda „Po šimts pypkių!“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Paroda „Etnografinis opartas: tekstilės tradicija“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Senojo sidabro spindesys privačiose vilniečių kolekcijose“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „*Corpisanti*. Katakombų relikvi-

jos-skulptūros Valkininkų ir Buivydžių bažnyčiose“

Vilniaus katedros varpinėje – Barboros Radvilaitės 500-osioms gimimo metinėms skirta paroda „Barbora etc.“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Susitikimas, kurio nebuvo“

Paroda „Opartiniai atspindžiai“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilnius amžinai. Dailės kūrinių ir vadovų po miestą dialogas“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Vilkas, bokštas ir bažnyčia. Vilniaus suvenyrai“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Povilo Ričardo Vaitiekūno piešinių paroda

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

Kęstučio Grigaliūno paroda „Vaizdų archyvas, sąsiuvinis nr. 4, 1946“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Dalios Truskaitės darbų paroda „Dabar“

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Adomo Galdiko kūrinių paroda

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Jolantos Mikulskytės paroda „Už paviršiaus“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Vaclovo Strauko personalinė paroda „Norėjau pasiekti saulę“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

Klaudijaus Driskiaus fotografijų paroda „Tirpstanti tapatybė. Baltarusijos lietuviai“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Elenos Balsiukaitės-Brazdžiūnienės kūrybos paroda „Oksimorono spąstai“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

Paroda „Vilnius: DCC“

Redos ir Arūno Uogintų paroda „Archeologai“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

iki 8 d. – paroda / akcija „Lex retro non agit | 18. Byla“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Lauros Pöld (Estija) personalinė paroda „Interpretuoti ir bendradarbiauti“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Antano Kučo grafikos paroda „Mačiau Vilnių, šaunų miestą“

Andrijaus Iljinskio (Ukraina) keramikos objektų paroda „Sienų gyventojos“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Kristinos Mažeikaitės darbų tapybos paroda „Gates to the Garden“

Sauliaus Dastiko tapybos paroda „Priešpaskutinis klausimas“

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Civitas Vilnensis III“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

Paroda „Albumas“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Saadios Bahato paroda „Akmuo, medis, metalas ir kūryba“

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6 A

Paroda „Jeruzalė. Šeši dešimtmečiai sode: Vladas ir Marija“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Paroda „Gedimino miestas“, skirta Vilniaus 700 metų jubiliejui

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

„XIX a. Vilnius ir jo apylinkės Juozapo Čechavičiaus fotografijose“

Ekspozicija, skirta Klaipėdos krašto sukilimo ir prijungimo prie Lietuvos 100-mečiui

Daumanto Levo Todeso projekto „Mozės klajonės“ paroda

Vrublevskių biblioteka

Žygimantų g. 1

Andrejaus Iljinskio paroda „Pabėgėlės“

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

Arūnės Tornau tapybos ir instaliacijų paroda „Svetimkūniai“

„Jono Meko skersvėjis“

Užupio g. 24

Loretos Skripkutės-Gutauskienės paroda „Metų monotonija“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 23

Jaunųjų menininkų paroda „Orų prognozės“

„The Rooster Gallery“

Šv. Brunono Bonifaco g. 12

Jono Motiejaus Meškausko paroda „Jaukas“

LDS meno erdvė „Medūza“

Šv. Jono g. 11

Žygimanto Kudirkos videoinstaliacija „Tortalus svetimumas“

„Business Stadium Gallery“

Šeimyniškių g. 19 B

Arūnės Tornau tapybos paroda „Prieblandos zona“

„Ideas Block“ galerija

Goštauto g. 11

nuo 9 d. – paroda „Spacetime un[b]locked“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

nuo 3 d. – tarptautinė paroda „Kraupios istorijos: Aleksandra Waliszewska ir Rytų bei Šiaurės Europos simbolizmas“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Saldžių svajonių fondas“

Paroda „Jonas Mekas iš arčiau ir iš toliau“

Paroda „Vieno laiško istorija“

Paroda „Palio miestas: 7 tapatybės dimensijos“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Paroda „Sambūris ’23“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

iki 12 d. – Jono Juodzevičiaus (1947–2020) paroda „Nepriklausomi potėpiai“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

iki 12 d. – Arūno Baltėno fotografijų paroda „Namų tyloj“

Kauno apskrities viešoji biblioteka

K. Donelaičio g. 8

Arvydo Kumpio fotografijų paroda „Taivanas: tarp tradicijų ir modernybės“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Česlovo Lukensko paroda „Laikas medyje 2022“

Gintauto Trimako paroda „#atsakymas#spalva#slinktis“

Dalios Matulaitės darbų paroda „Tėvynės tema“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

Andriaus Zakarausko paroda „Kūlvirstis liečiant ir neliečiant“

Kamilės Uždavinienės, Dovilės Dagienės, Emilijos Petrauskienės ir Radvilės Rimgai-

lės-Voicik paroda „Augalų albumas“

Bo Bicknell-Knighto (D. Britanija) tarpdis-

ciplininė paroda „Kompiuterio valdomas personažas / Non-Player Character“

nuo 3 d. – VDA Klaipėdos fakulteto studentų darbų paroda „Minimalizmas ir dar kai kas…“

Kultūros fabrikas

Bangų g. 5A

nuo 8 d. – Urtės Jasenos grafikos miniatūrų paroda „Vieno paveikslo istorija“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

Žibunto Mikšio (1923–2013) kūrybos paroda

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

nuo 3 d. – Kornelijaus Užuoto kūrybos paroda „Kelionė“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Ukrainos šiuolaikinio meno paroda „Erdvės“

Jono Staselio fotografijų paroda „Kaukių balius“

Keramikos paviljone – IX tarptautinės emalio bienalės „Vilnius 2022“ paroda

Marytės Dominaitės juvelyrikos paroda „Pažintis. Emalio menas“

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

Andriaus Repšio fotoparoda „Balti medžiai“

DRUSKININKAI

M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus

M.K. Čiurlionio g. 35

Laimutės Fedosejevos karpinių paroda

V.K. Jonyno galerija

Turistų g. 9

Jūros Vaškevičiūtės tapyba ir keramika

TRAKAI

Galerija „Fojė“

Vytauto g. 69

Romualdo Stančiko tapyba

TELŠIAI

VDA Telšių galerija

Kęstučio g. 3

Tiju Enės Vaivadienės paroda „Neblėstantis vario švytėjimas“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

3 d. 18 val. *Plungės kultūros centre*, 4 d. 18 val. *Palangos koncertų salėje*, 5 d. 16 val. *Panevėžio bendruomenių rūmuose* – Char-

kivo baleto gastrolės

3, 4 d. – L.A. Minkaus „BAJADERÉ“. Dir. M. Staškus

4 d. 12, 14 val. *Kamerinėje salėje* – koncertas kūdikiams „Muzika mažoms ausytėms“

5 d. 12 val. – R. Šerkšnytės „PENKI MERĖS STEBUKLAI“ (libreto aut. R. Skučaitė). Muzi-

kos vad. ir dir. J. Geniušas. Dir. M. Barkauskas

7, 8 d. 18.30 – „SARSUELA“. Muzikos vad. ir koncepcijos aut. V. Prudnikovas,

dir. M. Staškus

10, 11 d. 18.30 – „BARBORA RADVILAITĖ“ (pagal S. Vainiūno, A. Malcio, H.M. Górec-

kio ir kt. muziką). Dir. R. Šervenikas

Lietuvos nacionalinis dramos teatras

Naujoji salė

3–5 d. 19 val. – PREMIJERA! I. Wyrpajewo „GIRTI“. Režisierius I. Wyrpajewas, scenogr.

A. Met, kost. dail. K. Lewinska, komp. J. Jurkū-

nas, šviesos dail. A. Jankauskas. Vaidina S. Gedgaudaitė, M. Polikevičiūtė, D. Gave-

nonis, A. Zabotkaitė, A. Marčėnkaitė, L. Malinauskas, R. Saladžius, N. Savi-

čenko, A. Sakalauskas, A. Čepaitė, A. Pocius,

G. Rimeika, L. Jurgelis, V. Sodeika, T. Vaškevičiūtė, G. Čiuraitė

8 d. 19 val. – J. Strømgreno „DURYS“.

11 d. 14 val – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNO ŠU-LINĖLIS“. Scen. aut. ir rež. R. Driežis
12 d. 14 val – „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė

„Menų spaustuvė“

4 d. 11 val. – diskusija ir dirbtuvės „Lietuviškas džiazas užsienyje“
4 d. 16 val., 5 d. 19 val. – „LOW AIR“ didysis metų įvykis „What’s your fLOW“
5 d. 19 val. – „ME TWO / SAVOJ KRŪVOJ“. Idėjos aut., choreogr. A. Gudaitė, rež. J. Ter-telis („Low Air“)
5 d. 19 val. *Kišeninėje salėje* – PREMIJERA! „TARSI VAIZDUOTĖS EPIZODAS, KURĮ VA-DINAME TIKROVE“ (pagal F. Pessoa kūrinį „Nerimo knyga“). Rež. P. Makauskas, šviesų dail. K. Zajauskas, garso menininkė G. Gai-galaitė, kost. dail. D. Kačonaitė. Vaidina P. Barzdžius, K. Legenis
6 d. 11 val. – Šokio pirmadieniai mažyliams
7 d. 19 val. – „IŠTRINTOS DURYS“. Choreogr. B. Letukaitė (Kauno šokio teatras „Aura“)
8 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „BAKCHAN-TĖS: AKTAS“ (pagal Euripido pjesę). Rež. I. Stundžytė („Atviras ratas“)
9 d. 18 val. *Juodojoje salėje* – garso instalia-cija-performansas „OLYMPIAN MACHINE“. Idėjos ir garso montažo aut. A. Bumšteinas
9 d. 19 val. – „NUOSTABŪS DALYKAI. VIL-NIUS“ (pagal D. Macmillano pjesę). Rež. K. Glušajėvas (teatras „Kitas kampas“)
12 d. 17 val. *Juodojoje salėje* – PREMIJERA! „J+K=M“ (pagal Maironio baladę „Jūratė ir Kastytis“). Rež., scenogr. S. Degutytė, kost. dail. P. Simutytė, komp. M.L. Pranulis. Vai-dina P. Simutytė, B. Ivanauskas

KAUNAS

Nacionalinis Kauno dramos teatras

3 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – H. Ibseno „PERAS GIUNTAS“. Rež. C. Polgáras
4 d. 18 val. *Rūtos salėje* – L. Tolstojaus „KREICERIO SONATA“. Insc. aut., rež. V. Masalskis (Klaipėdos jaunimo teatras)
5 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Maeter-lincko „ŽYDROJI PAUKŠTĖ“. Rež. V. Martinaitis
5 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – J. Tertelio ir A. Jevsejevo „KAUNO PAVASARIS ’72“. Rež. J. Tertelis
7 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – W. Shakes-peare’o „HAMLETAS“. Rež. V. Bareikis
8 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – F. Dürren-matto „SENOS DAMOS VIZITAS“. Rež. A. Giniotis
9 d. 18 val., 10 d. 14 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Škėmos „BALTA DROBULĖ“. Rež. J. Jurašas
11 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „LABAS, LAPE!“ (pagal E. Daciūtės pasaką „Laimė yra lapė“). Rež. E. Kižaitė

Kauno valstybinis muzikinis teatras

3, 4 d. 18 val. – F. Wildhorno „GRAFAS MONTEKRISTAS“ (pagal A. Dumas ro-maną). Dir. J. Janulevičius
5 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GULIVERIO KELIONĖS“ (pagal J. Swifto romaną, libreto aut. D. Čepauskaitė). Muzikinis vad. ir dir. V. Visockis
5 d. 18 val. – P. Abrahamo „BALIUS SAVO-JOJE“. Dir. J. Janulevičius
8 d. 18 val. – J. Strausso „KITA PELENĖS IS-TORIJA“. Choreogr. ir insc. aut. G. Santucci (Italija). Dir. V. Visockis
9, 10 d. 18 val. – „ADAMSŲ ŠEIMYNĖLĖ“. Dir. J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras

3 d. 18 val. – A. Oz „VĖJO PRIGIMTIS“. Rež. G. Aleksa
4 d. 18 val. – M. Duras „HIROŠIMA, MANO MEILĖ“. Rež. R. Abukevičius
5 d. 12 val. – „MILŽINAS MAŽYLIS“ (pagal K. Zylės knygą). Rež. E. Kižaitė

8 d. 18 val. *Juodojoje salėje* – garso instalia-cija-performansas „OLYMPIAN MACHINE“. Idėjos ir garso montažo aut. A. Bumšteinas
9 d. 18 val. – T. Jansono „NACIONALINĖS DARŽOVĖS“. Rež. A. Dilytė

Kauno lėlių teatras

4 d. 12 val. – „ŽALIAS ŽALIAS OBUOLIU-KAS“. Rež. A. Lebeliūnas
5 d. 11 val. – „EŽIUKAS IR DEBESĖLIAI“. Rež. N. Parasočkina-Vichtinskaja
5 d. 12 val. – „BALDIS IR VIVALDIS“. Aut. ir rež. D. Krapikas ir R. Bartninkaitė

Kauno šokio teatras „Aura“

10 d. 18 val. *Telšių Žemaitės dramos teatre*, 11 d. 18 val. *Palangos kurhauze* – „NORĖ-ČIAU BŪT PAPARČIO ŽIEDU“

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras

4 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – J. Anouilh’o „EURIDIKĖ“. Rež. M. Pažereckas
10, 11 d. 18.30 – PREMIJERA! „STORAS SA-SIUVINIS“ (A. Kristof romano insceniza-cija). Rež. J. Brazys, scenogr. M. Nekrošius, kost. dail. K. Fiodorovaitė, šviesų dail. J. Kuršis, komp. M. Mockus. Vaidina S. Am-brozaitis, Dž. Grinys, L. Lukošius, V. Jočys, A. Mikitavičiūtė, D. Kulionytė, J. Vanžodytė, R. Pelakauskas L. Vyšniauskas, T. Gailiutė, J. Baranauskas ir kt.

Klaipėdos muzikinis teatras

4 d. 12 val. *Žvejų rūmuose* – J. Gaižausko „BURATI-NAS“. Meno vad. T. Ambrozaitis, dir. G. Vaznys
9 d. 18.30 – šokio spektaklis „DONA KICHOTĖ“

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras

3 d. 18.30 – E. O’Neilo „MEILĖ PO GUOBO-MIS“. Rež. P. Ignatavičius
4 d. 18 val. – „VARDAN TOS...“ (pagal P. Vai-čiūno dramą „Patriotai“). Rež. A. Giniotis
5 d. 12 val. – A. de Saint-Exupéry „MAŽASIS PRINCAS“. Insc. aut. ir rež. Š. Datenis
5 d. 17 val. – A. Špilevojaus „BAGADELNIA“. Rež. A. Špilevojus
9 d. 18.30 – „PRARASTA KATARINOS BLUM GARBĖ“ (pagal H. Böllio apysaką). Rež. A. Jankevičius

PANEVŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras

3 d. 18 val. – „BIG PHARMA“. Rež. A. Bumšteinas
4 d. 18 val. – „ŠV. SPEIGAS“ (pagal Q. Ta-rantino „Grėsmingąjį aštuonetą“). Rež. A. Špilevojus
5 d. 16 val. – A. de Saint-Exupéry „MAŽASIS PRINCAS“. Rež. ir scenogr. aut. K. Siauru-saitytė (Miltinio laboratorija)
8 d. 11 val. – „GRYBŲ TAIKA“ (pagal Just. Marcinkevičiaus poemą „Grybų karas“). Rež. A. Kavaliauskaitė (Alytaus miesto teatras)
8 d. 18 val. – „MARYTĖ“ (pagal A. Šlepiko pjesę ir kūrybinės komandos tekstus). Rež. S. Zhyrkovas (Alytaus miesto teatras)
10 d. 18 val. – „KŪNAI“. Choreogr., rež. M. Pinigis ir A.C. Bibiano

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

4 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Per nai-lono uždangą. Vytautas Bacevičius ir Gražyna Bacewicz“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas J. Wawrowskis (smuikas, Lenkija). Dir. M. Pitrėnas. Programoje V. Bacevičiaus, G. Bacewicz, E. Rautavaaros kūriniai
5 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – koncertas visai šeimai „Dis-nėjaus filmų muzika“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris).

Solistė E. Vakarinaitė (balsas). Dalyvauja S. Minkevičius (fortepijonas), E. Kuleševi-čius (klarnetas), P. Gefenas (fleita), D. Ver-bickas (mušamieji). Dir. R. Beinaris
5 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Mažo-joje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Chopinas laisvei. Dariaus Mažinto rečita-lis“. D. Mažintas (fortepijonas). Programoje F. Chopino kūriniai
8 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Baltais ir juodais. Sonatos ir Roko Zubovų dueto 25-mečiui“. S. Deveikytė-Zubovienė, R. Zubovas (fortepijoninis duetas). Progra-moje B. Kutavičiaus, Z. Virkšo, C. Debussy, J. Brahmso kūriniai
11 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Klarneto ir orkestro dialogai. LKO, Arthur Stockel, Michał Dworzyński“. Lietuvos ka-merinis orkestras (meno vad. ir dir. S. Krylovas). Solistas A. Stockelis (klarnetas, Prancūzija). Dir. M. Dworzyńskis (Lenkija). Programoje M. Berezovskio, W.A. Mozarto, K. Pende-reckio, R. Strausso kūriniai
12 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – koncertas visai šeimai „Skam-bančios legendos“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas), choras „Vilnius“ (meno vad. ir vyr. dir. A. Dambrauskas), solistė J. Ivano-vaitė (smuikas). Dir. J.M. Jauniškis. Koncertą veda A. Bialobžeskis. Programoje J. Okruško „Legendos“ smuikui, orkestrui ir chorui

VILNIUS

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

8 d. 17.30 S. *Vainiūno namuose* – profesorių Sauliaus ir Silvijos Sondeckių atminimui. Dalyvauja L. Melnikas, Šiaulių S. Sondec-kio menų gimnazijos mokytojų eksperčių N. Prasevičienės ir R. Sliziėnės mokiniai, koncertmeisterės D.R. Šulcaitė ir N. Krikš-čiūnė, koncerto vedėja R. Sliziėnė

Šv. Kotrynos bažnyčia

5 d. 12 val. – koncertas vaikams „Muzikinis nuotykis su bardais“. Atlikėjai V.V. Landsbergis, A. Kaniava, V. Rašimas
5 d. 18 val. – V. Bagdono ir A. Balsio koncer-tas „Bagdoniškos dainos“
7 d. 19 val. – V. Genytė (vokalas) ir Z. Levic-kis (smuikas)
8 d. 19 val. – operetės spektaklis „Skaniau-sias kokteilis“. Atlikėjai O. Kolobovaitė, L. Mikalauskas, E. Bavikinas, V. Lukočius
9 d. 19 val. – „Vien tik Piazzolla“. Atlikėjai I. Prudnikovaitė (mecosopranas), K. Že-brauskaitė (akordeonas), Šv. Kristoforo ka-merinis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Barkauskas)

„Organum“ koncertų salė

3 d. 19 val. – „Vaidman-Krasovsky duo“: V. Vaidman (smuikas, Izraelis), E. Kra-sovsky (fortepijonas, Izraelis). Programoje L. van Beethoveno ir F. Schuberto kūriniai
4 d. 18 val. – E. Radavičiūtė (sopranas)
V. De Martino (fortepijonas). Programoje O. Respighi, F. Bajoro kūriniai
5 d. 16 val. – ansamblis „Baroque Contempo“: K. Glinskaitė (vokalas), S. Pan-kūnaitė (vokalas), V. Smolskas (fortepijo-nas), S. Šipavičius (saksofonas)

Vakarai

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

4 d. 11, 13 val. – ekskursijos po parodą „Por-tretai“ su menininku D. Žiūra
4 d. 16 val. – diskusijų renginys „Dialogai apie meną“ su Ka. Vanhercke (anglų k.) ir E. Nedzinskaite (lietuvių k.)

Bibliografinės žinios

MENAS

Arno funkcionalizmas = *Arno’s funkcionalism* = *Arnos Funktionalismus* : *architekto Arno Funko (1898–1957) gyvenimas ir kūryba* : [mokslo studija] / Marija Drėmaitė ; [vertėja į vokiečių kalbą Saskia Drude, vertimas į anglų kalbą: vertimų biuras „E-vertimai“] ; [recenzentai Giedrė Jankevičiūtė, Vaidas Petrulis]. – Kaunas : Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus, [2022]. – 223, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-9955-471-77-6 (įr.)

Ars libri : [albumas] / [sudarytojas] Algimantas Muzikevičius ; [įvadinis straipsnis: Arvydas Pacevičius] ; [tekstų autoriai Rolandas Gustaitis, Algimantas Muzikevičius] ; [vertėja Aušra Simanavičiūtė]. – Vilnius : [Ellex Valiūnas ir partneriai] : R. Valiūnas, 2022. – 301 [2] p. : iliustr.. – (Advokatų kontoros „Ellex Valiunas“ meno kolekcija). – Tiražas 700 egz.. – ISBN 978-609-95883-5-3 (įr.)

Emocinio imitavimo metodas muzikos mokykloje: kūrinio interpretacijos aspektas mokinio muzikinės kultūros ugdymo kontekste : monografija / Lolita Jolanta Piličiauskaitė, Giedrė Gabnytė ; [recenzantai Leonidas Melnikas, Asta Rauduvaitė] ; Lietuvos muzikos ir teatro akademija. – Vilnius : Leidyba tau, 2022. – 264, [1] p. : iliustr., nat.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-95671-6-7 (įr.)

Lietuvos banko dailės rinkinys = *Art collection of the Bank of Lithuania* / [tekstų autorius ir sudarytojas Viktoras Liutkus] ; [sudarytoja Asta Ravaitytė-Kučinskienė] ; [vertimas į anglų kalbą: UAB „Okas Language Solutions“]. – Vilnius : Pinigų muziejus [i.e. Lietuvos bankas], 2022. – 334, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-8204-50-6 (įr.)

Lietuvos kultūros paveldas : 2018–2022 m. tvarkybos darbų apžvalga : metodinis leidinys / [parengė Jūratė Mičiulienė]. – Vilnius : [Kriventa] : Kultūros paveldo departamentas prie [Lie-tuvos Respublikos] kultūros ministerijos, 2022. – 205 p. : iliustr.. – ISBN 978-609-462-219-9 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Atmintis, ugnis, deguonis : iš mūsų laiko Ukrainos poezijos / sudarė ir vertė Antanas A. Jo-nynas. – [Vilnius] : Odilė, [2022]. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-8222-63-0 (įr.)

Kastamaro dvaro virėja : [romanas] / Fernando J. Múñez ; iš ispanų kalbos vertė Dovilė Kuzmins-kaitė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 718, [2] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5386-4 (įr.)

Metai, praleisti tremtyje / Narvydas Antanas Sinevičius ; užrašė Žibutė Rubaževičienė ir Aurelija Žebrauskienė. – Vilnius : [Ciklonas], 2022. – 55, [1] p. : iliustr., faks., portr., žml.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-8315-14-1

Nutylėtosios datos / Tautvydas Čėpla ; [iliustracijos: Karolina Aleksandravičiūtė]. – [Vil-nius] : [Baltijos kopija], [2022]. – 189, [1] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-417-242-7

Rūstybės kekės : romanas / John Steinbeck ; iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė-Berno-tienė. – Kaunas : Jotema, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-9955-13-972-0

Sala : [romanas] / Victoria Hislop ; iš anglų kalbos vertė Reda Žekienė. – Kaunas : Jotema, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-490-031-0

Sėkmės kaina : [romanas] / Adele Parks ; iš anglų kalbos vertė Ignė Norvaišaitė-Aleiūnienė. – Kaunas : Jotema, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-9955-13-978-2

Septyni tiltai : inspektorius Rajeno detektyvas / L.J. Ross ; iš anglų kalbos vertė Sandra Siaurodinė. – Kaunas : Jotema, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-490-051-8

Sergėtojai : romanas / John Grisham ; iš anglų kalbos vertė Renata Petrylaitė. – Kaunas : Jotema, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-490-032-7

Seserys : [romanas] / Kristin Hannah ; iš anglų kalbos vertė Violeta Meiliūnaitė. – Kaunas : Jotema, [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-490-049-5

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Kas žmogiuko širdyje : eilėraščiai ir poemos / Anzelmas Matutis ; sudarytojas Vytautas Ma-tulevičius ; dailininkė Lina Eitmantytė-Valužienė. – Vilnius : [Asociacija] „Slinktys“, 2022. – 214, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-8286-29-8 (įr.)

Loris Létapėdis / Evelina Daciūtė ; iliustravo Greta Duobienė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – [22] p. : iliustr.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-01-5385-7 (įr.)

Mažasis princas : [pasaka] / Antoine de Saint-Exupéry ; su autoriaus akvarelėmis ; iš pran-cūzų kalbos vertė Pranas Bieliauskas. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 126, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 4000 egz.. – ISBN 978-609-01-5364-2 (įr.)

Pamirštos dvaro pasakaitės / Artūras Patamsis. – Kretinga : [Kretingos muziejus], 2022. – 48 p. : iliustr.. – ISBN 978-609-95929-6-1 (įr.)

Pavasario linksmybės : eilėraščiai vaikams / Zita Gaižauskaitė ; [dailininkė Alfreda Stepona-vičienė]. – Kaunas : Spaudos praktika, 2023. – 15, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-9955-402-53-4

Raudonasis obuolys : įvairių pasaulio tautų pasakų rinktinė ir metodinės darbo su pasako-mis gairės / parengė ir sudarė Akvilė Sadauskienė. – Prienai : [A. Sadauskienė], 2022. – 106, [2] p.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-08-0003-4

Sidabro liepsnų dvaras : [romanas] / Sarah J. Maas ; iš anglų kalbos vertė Daumantas Gadei-kis. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 779, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5370-3 (įr.)

Tai mano gėlė! / Alice Hemming, Nicola Slater ; [iš anglų kalbos vertė Ugnė Giese]. – Vilnius : Alma littera, 2023. – [27] p., įsk. virš. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5240-9 (įr.)

Žalieji medeliai : žydų vaikų literatūros antologija / sudarė Lara Lempertienė ; [iš jidiš kalbos vertė Julijana Andriejauskienė, Rūta Anulytė, Miglė Anušauskaitė ... [et al.]. – Vilnius : [Asocia-cija] „Slinktys“, 2022. – 198, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-8286-31-1 (įr.)

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai

Babilonas ***

Nebyliojo kino eroje ambicinga aktorė ir meksikietis padavėjas sparčiai kyla karjeros laiptais. Tačiau Holivude įsitvirtinus garsui, šlovės saulė virsta negailestinga kova dėl išlikimo. Staiga senosios žvaigždės tampa nebereikalingos, nes jų balsai per ploni, o vaidyba per daug ekspresyvi. Atrodo, kad naujausiam Damieno Chazelle’o filme visko tiesiog per daug ir režisieriui sunku sutelkti dėmesį. Personażas keičia personażą, tačiau nė vienas jų neįgauna gylio. Žmogiškosioms dramoms skiriama per mažai vietos, kad jos galėtų sujaudinti, o pompastika neišvengiamai veda nuovargio link. Vaidina Margot Robbie, Bradas Pittas, Tobey Maguire’as, Diego Calva, Olivia Wilde ir kt. („Babylon“, rež. Damien Chazelle, JAV, 2022)

Fabelmanai *****

Pirmasis Steveno Spielbergo filmo „Fabelmanai“ epizodas, kai 1952-ųjų gruodį mama Micė (Michelle Williams) ir tėvas Bertas (Paul Dano) aiškina pirmąkart į kino teatrą išsirengusiam penkiamečiam Semui (Mateo Zoryan), kas yra kinas, iškart suformuluoja dvi pagrindines filmo temas. Kaip Bacho ar Beethoveno kūrinuose, kuriuos skambina mama, abi temos bei jų kaita yra savaip muzikinės „Fabelmanų“ formos pagrindas. Spielbergas visą filmą, kurio veiksmas apima daugiau nei dešimt metų, varijuoja Semo tėvų ir santykių su jais, kino kaip būdo pažinti ir suprasti save bei kitus temomis. Spielbergas neslepia, kad pasakoja apie save, tad „Fabelmanai“ – tarsi šeimos albumo vartymas. („The Fabelmans“, rež. Steven Spielberg, JAV, Indija, 2022)

Kairo sąmokslas ***

Žvejo sūnus Adamas (Tawfeek Barhom) netikėtai gauna valstybinę stipendiją prestižiniame al Azharo universitete Kaire. Iš pradžių atrodo, kad laukia tradicinis auklėjimo romanas – pasakojimas apie ambicingą jaunuolį, kuris atsidūręs svetimoje aplinkoje mokosi naujų gyvenimo taisyklių ir išminties, bet Kanuose už geriausią scenarijų apdovanoto filmo veiksmas greit priverčia atsisakyti panašių lūkesčių. Mirus al Azharo didžiajam imamui, prasideda politinė kova dėl jo vietos, joje dalyvauja ne tik religiniai veikėjai, bet ir prezidentūra, saugumo struktūros. Ją ir stebime naivaus Adamo, tampančio politinio žaidimo sraigteliu, akimis. Žaidimas žiaurus ir kruvinas, kupinas aliuizijų į naujausius Egipto politinius įvykius, mat virš šalies vis dar sklando Musulmonų brolijos šešėlis. („Waad Min Al Janna“, rež. Tarik Saleh, Švedija, Prancūzija, Suomija, Danija, 2022)

Salos vaiduokliai ****

XX a. 3-iojo dešimtmečio pradžia. Nedidelėje Airijos saloje gyvenimas teka ramia vaga, nors šalyje siaučia pilietinis karas. Kolmas (Brendan Gleeson) ir Padraikas (Colin Farrell) kasdien susitinka bare. Vieną dieną Kolmas be aiškos priežasties paskelbia nutraukiantis visą gyvenimą trukusią bičiulystę. Padraikas mėgina draugystę gelbėti, bet Kolmas atrodo tik dar tvirčiau apsisprendęs ir pateikia ultimatumą: kaskart nusirėšiąs pirštą, jei buvęs draugas mėgintų su juo bendrauti. Kaip įprasta Martino McDonagh kinui, filmas laviruoja tarp juodosios komedijos ir psichologinės personażų studijos, kartu pasitelkia mitinius bei alegorinius motyvus. „Salos vaiduokliai“ kalba apie vienvietę, gyvenimo baigtinumą ir įsimena palūžusių vyrų portretais. („The Banshees of Inisherin“, rež. Martin McDonagh, Airija, D. Britanija, JAV, 2022)

Salų tyla ****

Katalonų režisierius Albertas Serra kuria totalų ir hipnotizuojantį kiną. Šįkart jis išsirengė į Taitį, kur driekiasi ties saldaus sapno ir košmaro riba egzistuojanti erdvė. Vedliu po šį prarastąjį rojų tampa Benoît Magimelio suvaidintas komisaras, valdantis archipelagą prancūzų valdžios vardu. Jis stengiasi būti tarpininku tarp Prancūzijos ir vietinių, kurie pradeda baimintis, kad salose bus atnaujinti branduoliniai bandymai. Taip „Salų tyla“ ima įgyti politinio kriminalinio filmo formą. Ironijos ir dekadentiškos atmosferos persunktame pasakojime daug nuorodų į kino istoriją. („Tourment sur les îles“, „Pacifiction“, rež. Albert Serra, Ispanija, Prancūzija, Vokietija, Portugalija, 2022)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

„Bučinyš iš Prancūzijos“

Atlikėjai: Vyr. dirigentas ir orkestro vadovas: dr. Egidijus Kaveckas, atlikėjai: valstybinio dainų ir šokių ansamblio „Lietuva“ orkestras, solistė: Ilona Pliavgo (sopranas), šokio solo: Aušra Krasauskaitė, aranžuotoja: Rūta Raginytė

02.25 | 16:00

Daugiau informacijos - paliesiausdvaras.lt
El. p. info@paliesiausdvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.